

Interpersonální vztahy rodiny v prostředí vesnickém a městském

Radka Kopřivová

Bakalářská práce
2013/2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Radka Kopřivová
Osobní číslo: H11210
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: prezenční

Téma práce: Interpersonální vztahy rodiny v prostředí
venkovském a městském

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti sociálního prostředí, rodiny a interpersonálních vztahů.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

MATOUŠEK, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-24-9.

MOŽNÝ, Ivo. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-58.

SLAMĚNÍK, Ivan. Emoce a interpersonální vztahy. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3311-1.

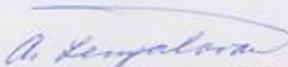
CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jana Jurčíková**
Ústav pedagogických věd

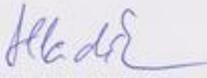
Datum zadání bakalářské práce: **20. ledna 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2014**

Ve Zlíně dne 20. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 17.2.2014

Kaprišova Dalke

1) Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nejdříve zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být už nejméně pět pracovních dní před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce požičovat na své náklady výtisk, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdaním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 2:

(f) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školská či vzdělávací zařízení, sčítá-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené fakultou nebo studiem ke zřízení školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 40 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpřít-li autor takového díla udělit svolení bez výslovného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení slybujícího projevu jeho vůle a soudu. Ústanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Nemá-li jednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licencí, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jin douznění v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí ke větší výdělku douznění školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se věnuje problematice interpersonálních vztahů rodiny v prostředí městském a vesnickém. Teoretická část je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole definuje prostředí obecně, dále v podkapitolách představuje prostředí venkova a prostředí města. Další kapitola se věnuje rodině, zabývá se typologií rodiny, selektuje současné změny rodiny, dále se zabývá socializací a společenskou adaptací. Ve třetí kapitole se věnuje interpersonálním vztahům, dále emocím v interpersonálních vztazích a funkcemi emocí. Praktická část se zabývá kvantitativním výzkumem a interpretací výsledků. Cílem výzkumu je zjistit, jaké jsou vztahy rodiny s okolím v prostředí venkova a jaké jsou v prostředí města.

Klíčová slova: interpersonální vztahy, prostředí, emoce, rodina, socializace, vesnice město

ABSTRACT

The bachelor's thesis deals with issues of interpersonal relationships in the family environment, urban and rural. The theoretical part is divided into three chapters. The first chapter defines the environment in general and in sections represents the rural and the urban environment. Another chapter deals with a family, the family typology, selects the current changes, it also deals with socialization and social adaptation. The third chapter is devoted to interpersonal relationships, as well as emotions in interpersonal relationships and functions of emotions. The practical part deals with the quantitative research and interpretation of results. The aim of the research is to determine what are the relationships with families in the surrounding rural environment and what the environment of the city.

Keywords: interpersonal relationships, environment, emotion, family, socialization, village, town

Poděkování

Především chci poděkovat Mgr. Janě Jurčíkové za odborné vedení práce, pomoc, vstřícnost, trpělivý přístup, inspiraci a povzbuzení, které mi vždy ochotně při zpracování bakalářské práce poskytla.

Zároveň děkuji také nejbližší rodině a mému příteli za podporu a trpělivost během studia.

Motto:

„Porozumět si neznamena přizpůsobit se jedni druhým, ale pochopit navzájem svou identitu.“

Václav Havel

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 PROSTŘEDÍ	12
1.1 PROSTŘEDÍ VENKOVSKÉ	14
1.2 PROSTŘEDÍ MĚSTSKÉ	16
2 RODINA	18
2.1 TYPOLOGIE RODINY	20
2.2 SOUČASNÁ RODINA	22
2.3 SOCIALIZACE.....	23
2.4 SOCIÁLNÍ ADAPTACE	24
3 INTERPERSONÁLNÍ VZTAHY	26
3.1 EMOCE V INTERPERSONÁLNÍCH VZTAZÍCH	31
3.2 FUNKCE EMOCÍ	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	35
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	36
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍL VÝZKUMU.....	36
4.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	36
4.3 METODY ZÍSKÁVÁNÍ DAT	38
4.4 METODY ZPRACOVÁNÍ DAT	39
5 ANALÝZA DAT	40
5.1 DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE.....	40
5.2 POPISNÁ ANALÝZA DAT	44
5.3 VZTAHOVÁ ANALÝZA DAT.....	71
5.4 INTERPRETACE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	85
ZÁVĚR	91
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	93
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	95
SEZNAM TABULEK	96
SEZNAM PŘÍLOH	98

ÚVOD

Dnešní život rodiny se zcela odlišil od života v předchozích letech. Život probíhá neustále rychleji a není čas na řádné přizpůsobení se, na vytvoření stabilních, spořádaných mezilidských vztahů. Komunikace mezi osobami probíhá nejen osobním kontaktem, ale především elektronickými kontakty, kdy člověk nevidí do tváře a nevidí emoce spojené s komunikací. Pro člověka může být tedy těžší či náročnější komunikace a tím i vytváření si sociálních vazeb. Tento, ač přirozený vývoj s sebou nese dopady, jež mohou působit na lidstvo jako populaci, ale hlavně na jednotlivce jako sociální bytost.

Rodina v současné době hraje velkou roli, neboť nastala chvíle, kdy i sociální politika státu volí cestu sebe pomoci, tedy - pomoc hledej u rodiny.

Téma Interpersonální vztahy v rodině v prostředí vesnice a města jsme si zvolili především proto, že každý člověk pochází z jistého prostředí, které ho ovlivňuje. Zároveň jsme toto téma volili, protože všichni máme nějakou zkušenost se vztahy, které jsme si vytvořili v našem bydlišti.

Cílem bakalářské práce je zhodnocení současné situace, konkrétně jaké jsou vztahy na poli interpersonálních vztahů v souvislosti s prostředím venkovským a městským. Dále se praktická část bakalářské práce zabývá ve svém výzkumu mírou subjektivní izolace opět v prostředí venkova a města. Dále se zabývá otázkou, jak respondenti hodnotí sousedské vztahy v prostředí městském a venkovském a jak respondenti hodnotí interpersonální komunikaci v prostředí města a venkova.

K tomu aby došlo k naplnění zvolených cílů, je třeba se zabývat v této bakalářské práci i teorií. Teoretická část bakalářské práce je rozčleněna do tří kapitol. V první kapitole se práce zabývá prostředím obecně a jeho konkrétnějším rozdělením na prostředí venkovské a městské ve dvou podkapitolách. V těchto částech práce je popsán rozdíl v prostředích, který se s postupem času pomalu vytrácí. Toto může být způsobeno aglomerací, kdy velká města pohlcují menší, nebo suburbanizací, která nastává, pokud se obyvatelé z města vystěhují do okrajových částí, kde např. hledají klidné prostředí.

Ve druhé kapitole se práce zabývá rodinou, kde vymezuje, z jakých úhlů pohledu lze na rodinu nahlížet. V podkapitolách se zabývá bakalářská práce typologií rodiny, dále přímo současnou rodinou, tato podkapitola nastiňuje nejdůležitější faktory proměn

současné rodiny, dále socializací a v poslední podkapitole se práce zabývá sociální adaptací.

Třetí kapitola věnuje pozornost právě interpersonálním vztahům, tedy mezilidským vztahům, které jsou obsaženy v každé společnosti. V následujících podkapitolách se práce věnuje emocím v interpersonálních vztazích a funkcemi emocí v interpersonálních vztazích.

Problematikou prostředí se u nás z pohledu sociální pedagogiky zabývají např. autoři jako prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc., či Doc. PhDr. Věra Poláčková CSc. Z pohledu sociologie se v České republice tímto tématem zabývá Mgr. Věra Patočková, M. A. či také RNDr. Tomáš Kostecký, CSc., který realizoval studii, jež se týkala rozdílů v chování regionálních populací.

Téma interpersonálních vztahů je natolik multidisciplinární a široce rozvětvené, že tuto problematiku nelze shrnout v celé šířce v rámci jedné části bakalářské práce, ale i přesto jsme se pokusili vysvětlit základní pojmy a pojmout tuto problematiku v širším kontextu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PROSTŘEDÍ

Prostředí je pojmem, který je všeobecně známý a objevuje se snad ve všech lidských odvětvích. Nalezneme ho v mnoha publikacích, kde je rozpracován z různých pohledů, ať už je to z pohledu společenských věd nebo z pohledu věd zabývajících se přírodní sférou, např. chemie či fyzika (např. pracuje s fyzikálními vlastnostmi prostředí).

Definice prostředí je odvislá od jejího autora, tj. od jeho profese či přesnějšiho zaměření. Zcela jinak bude definovat prostředí geograf, pedagog, historik, či sociolog. K nejednotnosti a nemožnosti obecné definice prostředí přispívá i to, že s podobným významem je užíváno více synonym, např. příroda, území, region, životní prostor, domov, teritorium apod.

Pohled na prostředí jako na prostor nalezneme v sociologii. Právě tato věda rozdělila prostor jako prostředí na dimenze. Tyto dimenze zpracovali Heřmanová a Patočka (2010, str. 10-13) a nyní uvádíme jejich charakteristiku:

Dimenzí prostoru se zabývají z různých pohledů přírodovědné, ekonomické a sociální obory. Právě tyto obory patří do dimenze fyzikální, která je nejsnáze popsatelná a představuje viditelnou a analyzovatelnou charakteristiku např. charakter vzdálenosti či rozlohy. Osvojování si této dimenze má průběh v rostoucí schopnosti orientace se v prostoru nebo schopnosti odhadnout přibližnou vzdálenost.

Přírodní dimenze je představována živou a neživou přírodou, tj. kulturní krajinou. Zjednodušeně ji lze chápat jako „kulisu“, do které je vsazen sociální prostor. Jelikož přírodní podmínky stejně jako kulturní krajina mají určitý regionální rozměr, může jejich kvalita nebo specifická modifikovat kvalitu regionálního sociálního prostředí.

Psychická dimenze je hůře zachytitelná, tj. emocionální či vztahová charakteristika. Je představována individuálními sociálně sdílenými pocity propojenými s určitým prostorem nebo s typem prostoru (otevřený versus uzavřený prostor). Působení určitého prostoru na psychiku může mít na člověka pouze dočasný vliv, avšak při dlouhodobém působení může dojít i k celoživotnímu zafixování daného vztahu či pocitu např. citový vztah k území domova.

Kulturní dimenze představuje symbolickou, duchovní, politickou dimenzi. Kulturní dimenze je veřejností osvojována záměrně nebo i zcela bezprostředně při pohybu prostorem. Může se jednat o kulturní symboly, architekturu apod. Osvojování si této

dimenze prostoru je internalizací, tedy poznání a porozumění vlastní kultuře. S kulturní dimenzí úzce souvisí estetická dimenze prostoru, kterou lze spatřovat v harmonii a souladu obsažených prvků prostředí.

Ekonomická dimenze může být pouhým konstruktem teorie, kterou v životě běžného člověka příliš nevnímáme, avšak může být i zcela konkrétním ekonomickým nákladem (např. cena pozemků a nemovitostí) na pohyb a činnost v daném prostoru (Heřmanová, Patočka, 2007, str. 10-13).

Prostředí lidí obsahuje vedle předmětů hmotných i nezbytné vztahy, tedy vedle materiálního systému i systém duchovní, to jsou prvky jako věda, umění, morálka atd. V prostředí jsou tedy vždy obsaženy podněty nezbytné pro rozvíjení osobnosti. Tyto podněty se objevují v mnoha definicích v oblasti společenských věd.

Např. „R.Wroczyński definuje prostředí jako systém podnětů, který je složkami celé struktury obklopující jedince a vyvolávající psychické reakce.“ (Wroczyński, 1968 cit. dle Kraus, Poláčková, 2001, str. 99)

Dle Blížkovského je životní prostředí část objektivní reality, s níž jsou lidé v interakci, kterou poznávají, hodnotí i přetvářejí, na kterou reagují, které se přizpůsobují (Blížkovský, 1992 cit. dle Kraus, Poláčková, 2001, str. 99).

Jak definoval Blížkovský, prostředí, které si lidé přetvářejí a přizpůsobují ho, s tím souvisí ztráta estetické role přírodního prostředí, a tj. momentem, který proměňuje lidské vztahy a vzájemné sociální interakce. Snaha o revitalizaci panelových sídlišť a navrácení harmonie do životního nebo přírodního prostředí je, díky sociálním důsledkům takových aktivit, vlastně sociálně pedagogická práce (Procházka, 2012, str. 88).

Nyní je potřeba rozčlenit prostředí z několika pohledů. Dle Krause a Poláčkové (2001, str. 100 – 101) kritérií pro typologie prostředí je velmi mnoho. Zde uvádíme jen to nejzákladnější členění. Pro naši bakalářskou práci je nepodstatnější dělení prostředí dle prostoru, na makroprostředí (zahrnuje prostor, který vytváří podmínky pro život celé společnosti, zahrnuje mimo jiné prostředí kulturní, přírodní aj.). Dalším bodem je regionální prostředí což je rozsáhlejší prostor uvnitř společnosti, kde obvykle žije širší sociální skupina, zahrnuje tedy v sobě více lokalit. Třetím bodem dělení prostředí dle prostoru, je prostředí lokální, které je charakterizováno jako prostor, jenž je obvykle spojován s bydlištěm (např. obec nebo čtvrť města). Posledním bodem je mikroprostředí, jež je prostorem, který jedinec obývá bezprostředně a ovlivňuje ho. Dále bychom mohli

zmínit členění dle povahy činností realizovaných právě v daném prostoru. Členíme ho na pracovní, kam můžeme zařadit např. kancelář či školní učebny. Dále na prostředí obytné, zde řadíme prostor, který bezprostředně obýváme. A na prostředí rekreační, kde je zasazeno prostředí chaty, klubovny či herny.

Autoři Kraus a Poláčková (2001, str. 101) dále dělí prostředí ještě dle obsahu prvků, kterými je konkrétní prostředí tvořeno, a to na prostředí přírodní (tvořeno živou a neživou přírodou), společenské prostředí, jež je dáno uspořádáním celého systému společnosti a dominující roli zde hrají vazby uvnitř společnosti (např. ekonomické, politické aj.). Prostředí, které je tvořeno strukturou hustoty a rozmístěním obyvatel označili jako prostředí sociální. Ruku v ruce jde se sociálním prostředím i prostředí kulturní, které je charakterizováno všemi hmotnými i nemateriálními výsledky lidské aktivity (např. umělecké výtvoř, výsledky vědy, etiketa, právní normy aj.). Kulturní prostředí bývá často spojeno s prostředím společenským, někdy je chápáno i jako jeho součást.

Posledním členěním dle těchto dvou autorů, je členění prostředí dle povahy teritoria, a to na prostředí venkovské, které je spojeno s nižší úrovní služeb a spíše blízkostí k přírodě. Odlišný charakter má prostředí městské, jež je charakterizováno velkou účastí obyvatel, mládeže v různých cílových a účelových skupinách. Toto prostředí je spojováno se zánikem tradičních autorit a tradic jako takových.

Těmto druhům – vesnickému a městskému prostředí se budeme věnovat zvlášť a podrobněji v následujících podkapitolách. „Srovnáme-li současné městské a venkovské prostředí, musíme konstatovat, že v posledních desetiletích došlo k postupnému vyrovnávání a sbližování.“ (Kraus, Poláčková, 2001, str. 127) Toto „prorůstání“ vidí mnozí další autoři. Neboť městské a venkovské komunity se vzájemně odlišují řadou charakteristik, ačkoliv se tyto rozdíly neustále zmenšují.

1.1 Prostředí venkovské

Prostředí venkova je stále ještě dobře odlišitelné od prostředí města, mnoho autorů se vyjadřuje právě k tomuto prostředí, nechali se jím unést, jeho stálostí tradic, zvyků a obyčejů. Například Blažek (2004, str. 42) se vyjadřuje k venkovskému prostředí jako k půvabu, jenž venkovu patří, že neokouzluje geometričností tvarů, ale přírodě blízkými tvary a povrchy, které se mění v rytmu dne a roku, umějí stárnout důstojně a dokonce stárnutím nabývají nových půvabů. Venkovské prostředí charakterizují také Kraus

a Poláčková, jako prostředí blízké přírodě s daleko nižší úrovní služeb než je v prostředí města. Venkovské prostředí je tam, kde je zachována lidová kultura, folklór. V posledním bodě charakterizují prostředí venkova migrační tendenci a významnější roli školy a učitele (Kraus, Poláčková, 2001, str. 126).

Život na venkově se radikálně změnil. Do tohoto prostředí hluboce zasáhly hromadné sdělovací prostředky. Také se znásobilo množství motivů, situací a podnětů. Tomuto nárůstu změn ve venkovském prostředí odpovídá i nárůst ve vývoji dětí (Kraus, Poláčková, 2001, str. 127). Rozsáhlý výzkum dokázal, že ve městě se posunula vyspělost dětí asi o rok, zatímco na venkově o dva roky dopředu (Pavlovič, 1975 cit dle Kraus, Poláčková 2001, str. 127).

Vědecko-technický pokrok na venkově zasáhl v mnohém život rodin, přišly radikální změny současného venkova, změnil se volný čas pracujících v zemědělství, přestože jejich pracovní doba se stále vyznačuje značnou sezónností. Opravdu výrazně došlo ke změně mobility venkovského obyvatelstva. Výsledkem takové změny je přispění ke kulturnosti a novým sociálním kontaktům vesnických rodin. I přesto ale některé rozdíly mezi venkovským a městským prostředím přetrvávají. Takovým příkladem je nerozšíření obchodní sítě, a tedy nákupních možností, které jsou stále slabé na venkově oproti možnostem ve městě (Kraus, Poláčková, 2001, str. 128).

Hlavní odlišnosti venkovského a městského sociálního prostředí a jeho obyvatelstva spatřuje Heřmanová a Patočka takto:

Ve venkovské komunitě je základním znakem komunity venkova vysoká míra křížících se meziosobních vazeb, které se projevují v tom, že každý téměř každého zná, a to buď přímo, osobně, nebo alespoň z doslechu. Tato vzájemná znalost lidí – menší míra anonymity a méně formální meziosobní vztahy – se projevují jak v podobě větší vzájemné odpovědnosti a solidarity, tak i v podobě silnější sociální kontroly a v neposlední řadě i v podobě silnějšího pocitu bezpečí. Z relativně menšího počtu osob, které obývají dané území pak vyplývá jejich větší vzájemná sociální závislost a také zpravidla vyšší míra pokrevního příbuzenství. Dalším znakem, který můžeme venkovským komunitám přisoudit je vyšší míra tradicionalismu, jenž se projevuje konzervativnějšími a velmi opatrnými postoji k novým myšlenkám, kulturním či technickým inovacím. Přirozeným hlavním místem společenského života na venkově bývá hospoda, prodejna potravin

či autobusová čekárna, v minulých dobách centrum společenského života tvořil kostel nebo kovárna (Heřmanová, Patočka, 2007, str. 57-60).

Názory této hrstky autorů v nás mohou nabudit podezření, že zrovna takové venkovské prostředí již nemůžeme v této době potkat v celé své kráse, ale vše musíme brát s mírnými odchylkami, které se mohou vyskytovat např. v horských oblastech či „vesničky“ kolem větších měst.

1.2 Prostředí městské

Městskému prostředí se věnoval a charakterizoval jeho hlavní znaky polský pedagog T. Pilch. Městské prostředí charakterizuje tedy velkou účastí obyvatel, mládeže ve velkém počtu v různých cílových a účelových skupinách. Dále dle Pilcha v městském prostředí dominuje konzumní přístup a povrchnost v charakteru mezilidských (interpersonálních) vztahů. Zánik tradičních autorit a zároveň nedostatek výrazných společenských autorit. V městském prostředí je převážně nefunkční neformální společenská kontrola. Dalším znakem městského prostředí je výrazná anonymita v životě a činnostech v dané lokalitě. V městském prostředí vidí výrazný pokles institut sousedství. Velkou proměnlivost či rychlost změn v úplném životě a výraznou rozdílnost v profesní struktuře a rozvrstvením společnosti (Pilch, 1995 cit dle. Kraus, Poláčková, 2001, str. 126).

Základní charakteristikou městských komunit, tj. městského obyvatelstva, které je vázáno k území daného města, je jejich výrazně vyšší míra územní koncentrace. S touto mírou souvisí výskyt výrazně menší míry křížících se vazeb, tj. vyšší vzájemná anonymita lidí (Heřmanová, Patočka, 2007, str. 60). Což v praxi znamená, že pro obyvatele města je setkání s cizími lidmi mnohem běžnější záležitostí než u obyvatel venkova.

Městské prostředí bývá charakterizováno i větším rozptylem odpovědnosti za ostatní jedince, tento rozptyl může být někdy interpretován jako větší vzájemná lhostejnost a otupělost městského obyvatelstva. Toto prostředí může být označováno jako prostředí, které je daleko pestřejší a podnětnější, jenž nabízí mnoho možností pro rozvoj jedince. Proto jsou také města předmětem zájmu obchodu, komerčních firem a organizací. Celkově je pro městskou komunitu charakteristické rychlejší životní tempo a všeobecně větší prostorová mobilita (Procházka, 2012, str. 123).

V této kapitole bakalářské práce jsme se tedy snažili uvést čtenáře do problematiky prostředí, různým druhům prostředí samozřejmě z různých úhlů pohledu, především tedy

prostředí venkova a města, která jsou od sebe v současnosti ještě odlišitelná. V následující kapitole se budeme věnovat rodině, neboť prostředí může velmi ovlivňovat rodinu a vztahy, které v ní jsou. Dále si vymežíme typologie rodiny a to, jak vypadá současná rodina. V druhé půli další kapitoly se bakalářská práce tj. její teoretická část bude věnovat socializaci a sociální adaptaci.

2 RODINA

Existence rodiny je odedávna zakotvena v životě lidí, aby mohli lidé řádně pečovat o své děti. Kromě toho že, že rodina je významný biologický činitel pro lidstvo, je také základní stavební jednotkou každé lidské společnosti. Reprodukuje člověka nejen jako živočicha, zprostředkovává mu vzrůstání do jeho kultury a společnosti. Rodina také podporuje generace a vytváří mezi nimi kontinuitu a pouto solidarity (Matoušek, 1997, str. 8). Rodina v běžném povědomí člověka vystupuje jako společně žijící malá skupina osob spojená pokrevními svazky a úzkými citovými vazbami. Rodina se však v průběhu let vyvíjela a vyvíjí a tak se v ní mění i postavení jejich jednotlivých členů (Kraus, Poláčková, 2001, str. 78).

„Rodina je strukturovaným celkem (systémem), jehož smyslem, účelem a náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí.“ (Plaňava, 2000, str. 53) Rodina je vůbec prvním a dost závazným modelem společnosti, se kterým se dítě setkává, předurčuje jeho osobní vývoj, jeho vztahy k jiným skupinám lidí. Dítě v rodině se orientuje dle určitých hodnot, které jsou v rodině uznávané, rodina dítě vystavuje určitým konfliktům, poskytuje mu určitý typ podpory. Rodina osobitě zabarvuje to nejpodstatnější, co dítěti předává, a to jsou sociální dovednosti, bez kterých se dítě v dospělosti neobejde. Zde potom můžeme mluvit o socializační funkci rodiny (Matoušek, 1997, str. 8). Socializaci se budeme věnovat v další kapitole této bakalářské práce podrobněji.

Nyní bychom si měli v této kapitole o rodině, rozčlenit pohledy na rodinu z různých odvětví věd, abychom podali ucelený náhled na rodinu.

Na rodinu z pohledu práva jako normativní vědy lze nahlížet tak, že rodinu přímo nedefinuje, ale s oblibou používá pojmu rodinná kolektivita, nebo také ještě přesnější vymezení, a to rodina jako základní článek společnosti. Z toho tedy vyplývá, že právnícká literatura rodinu pokládá jen jako článek společnosti. Rodinu pokládá právo především jako vztah založený pouze na manželství. Manželství je dle Občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů, §665 „trvalé společenství muže a ženy, jež je založeno zákonem stanoveným způsobem, hlavním důvodem pro manželství je založení rodiny, řádná výchova a vzájemná podpora a pomoc“. Z ustanovení tohoto zákona také vyplývá, že osoby stejného pohlaví manželství uzavřít nemohou.

Rodina může ale z pohledu práva vzniknout i jinak. Důkazem je § 795 „Předpokladem osvojení je takový vztah mezi osvojitelem a osvojencem, jaký je mezi rodičem a dítětem, nebo že tu jsou alespoň základy takového vztahu. Osvojení nezletilého musí být v souladu s jeho zájmy.“ (ČESKO, 2012)

Pohled na rodinu skrze sociologii, která upřednostňuje pojem pro rodiny jako sociální instituce nebo malá sociální skupina (Kraus, Poláčková, 2001, str. 78). Sociologické učebnice po dlouhou dobu začínaly tvrzením, že rodina je pro sociologii přímo základní stavební institucí. Základním účelem rodiny je vytvářet soukromý prostor pro reprodukci společnosti oproti vířícímu a nepřehlednému veřejnému světu. Rodina chrání své členy, nemění svůj tvar a vyrovnává změny ve svém okolí. Pokrok či vývoj však rodina nebrzdí, naopak svou stabilitou dynamiku umožňuje a v jistém smyslu i podporuje, protože brání společenský systém před zhroucením a chaosem (Možný, 2006, str. 9).

Jedna z definicí o rodině tvrdí, že: „ Rodina je dnes vnímána jako instituce racionální, pragmatická, funkčně vertikálně hierarchizovaná a kulturně omezující a současně jako zvláštní soukromý svět autenticity, spontaneity, přirozené rovnosti a emocionality.“ (Možný, 1990, str. 93)

Psychologie jako věda chápe rodinu jako systém. Tento systémový přístup funguje na principu, že celek je více než jen souhrn jeho částí. Tvrdí, že lépe porozumíme individuálnímu chování jedince v kontextu celé rodiny, a že tedy potíže a problémy člena rodiny zpravidla souvisejí s celou rodinou a jejím fungováním a mohou navíc značit nerovnováhu rodinného systému (Sobotková, 2001, str. 20). Pojmem rodinný systém je myšlena v psychologii soustava nebo soubor prvků, které jsou ve vzájemném působení. Tento systém se skládá ze subsystémů, obzvláště manželského (partnerského), subsystému rodič a dítě a subsystému sourozeneckého. Úspěch rodiny jako celku závisí na schopnostech muže a ženy vytvořit si dobře fungující vztah. Příchod potomka na svět znamená životní zkušenost, která je radostná, ale také to může být krizové období. V subsystému, jenž je sourozenecký se dítě učí soutěžit, spolupracovat, učí se vzájemné podpoře, vyjednávání a také vytváření kompromisů (Sobotková, 2001, str. 25). Rodinu lze definovat z hlediska psychologie takto: „ Rodina je primárním kontextem lidské zkušenosti od kolébky až po hrob.“ (Sobotková, 2001, str. 9) Sociální psychologové a tedy i sociální psychologie dává při definování pojmu rodiny přednost pojmu primární skupina před institucí (Kraus, Poláčková, 2001, str. 78).

A poslední zaměření se na rodinu, a tedy z pohledu pedagogů, kteří zdůrazňují z pohledu sociální pedagogiky výchovně – socializační funkci rodiny. Rodina dle sociální pedagogiky má ale i jiné funkce. Jsou to biologicko-reprodukční funkce, sociálně-ekonomická funkce, ochranná funkce, emocionální funkce rodiny a rekreační či relaxační funkce rodiny (Kraus, 2008, str. 80-83).

Pohled na rodinu z oblasti ekonomie je nazírání na rodinu jako na výrobní nebo spotřební jednotku společnosti (Kraus, Poláčková, 2001, str. 78).

Mluvíme-li o rodině, máme sklon si ji představovat jako tzv. úplnou nukleární rodinu tedy otce, matku a jejich děti. Většina populace si myslí, že takto vypadá většina rodin. Opak je pravdou. Odhaduje se, že naši populaci tvoří úplné nukleární rodiny třetinu rodin a pouze pětinu všech domácností. Zbytek, čili většina, tvoří lidé, kteří žijí sami nebo jen s dítětem, ale bez partnera, nebo příslušníci tří či čtyř generací v různých – nekompletních konstelacích. Dle Matouška není mnohdy ani nukleární rodina soběstačným, autonomním společenským tělesem. Právě schopnost rodiny vychovávat děti a vyrovnávat se s těžkostmi je přímo závislá na tom, jak je rodina napojena na své sociální okolí. Toto spojení se nazývá sociální síť rodiny (Matoušek, 1997, str. 74). „Sociální síť rodiny je koalice, rodina na sobě závislých, do níž se někdy počítají ještě jiní nepříbuzní lidé (přátelé, známí, případně i profesionálové pracující v institucích, jež s rodinou přicházejí do styku).“ (Matoušek, 1997, str. 74) Rodina má nezastupitelnou funkci při přenosu hodnot z generace na generaci, funguje jako řádný socializační činitel. Má možnost ovlivňovat rozvoj osobnosti (Kraus, 2008, str. 80).

Přes všechna úskalí a nástrahy nejen moderní doby, kterými si rodina dokázala projít nejen v současnosti ale v dobách i dávno minulých, zůstává neustále nepostradatelnou a velmi těžce nahraditelnou institucí, jak pro dítě, tak i pro dospělého. V následující podkapitole se tedy budeme věnovat typologii rodiny.

2.1 TYPOLOGIE RODINY

Mnoho autorů nazírá na rodinu z hlediska její funkčnosti, další se zabývají rodinou z hlediska velikosti, soužití dvou a více generací společně, ostatní na ni nahlíží z perspektivy úplnosti nebo neúplnosti, či zda se jedná o rodinu vlastní či nevlastní rodinu. Vycházíme z toho, že základní primární skupinou je právě rodina, v níž se nejen od narození vytváří osobnost dítěte, ale v níž prožíváme i všechny fáze života.

Dle Krause můžeme rozlišit rodinu takto: na rodinu nukleární, jenž bývá nazývána také jadernou rodinou, tato rodina je tvořena rodiči, tedy matkou a otcem a jejich dětmi (Kraus, 2008, str. 80). Tento termín - nukleární rodina zavedl T. Parsons a dle něj do ní patří rodiče a děti (Havlík, Kořa, 2007, str. 67). Dalším typem rodiny, je rodina rozšířená – je rodinou, která je často rozšířena o blízké příbuzné, prarodiče, strýce, tety apod. Další je rodina orientační – je rodinou, v níž jedinec vyrůstal. Naopak typ rodiny, kterou jedinec později sám založí, či zakládá je rodina prokreační (Kraus, 2008, str. 80). Pohled na rodinu lze rozšířit i takto: „Existují rodiny vlastní, nevlastní, úplné, neúplné, rodiny téměř dokonalé, nebo ty, kterým málo chybí k dokonalosti, dále rodiny vyloženě špatné, rodiny s nemocným členem nebo členy, rodiny které jsou v těžké či vážné životní situaci, rodiny geneticky zatížené, rodiny, v nichž je některý člen závislý na drogách, rodiny s kriminálním pozadím atd.“ (Grecmanová, 1998, str. 23)

Le Play rozlišil tři základní typy rodiny devatenáctého století: příbuzenskou rodinu, nestabilní rodinu a rozvětvenou rodinu a položil tak základy konzervativní tradice v sociologii rodiny.

Příbuzenská rodina se vyznačuje tím, že všichni členové rodiny jsou zapojeni do pracovního procesu uvnitř rodiny, který je bez nároku na odměnu. Členové rodiny nedisponují osobním vlastnictvím. Rodinné společenství sestává se čtyř generací s více nukleárními rodinami. Děti zůstávají i po sňatku pod pravomocí patriarchy, tedy nejstaršího otce. Rodina je velmi stabilní, řídí se tradicí a poskytuje morální i materiální podporu členům rodiny, kteří jsou slabší. Avšak schopným členům rodiny je v jejich rozvoji spíše bráněno.

Nestabilní rodina jako typ rodiny, vznikla v Evropě v 19. století v bohatých a vzdělanostních vrstvách jako následek individualismu a industrialismu pod vlivem dědického práva. V této rodině žijí pouze rodiče a neprovdané děti. Děti rodinu po sňatku opouštějí a pak již nepociťují žádné závazky ani k rodičům či sourozencům. Otcovská autorita či ochrana tělesně či duševně postižených členů této rodiny mizí. Z nestabilní rodiny vychází jedinci, kteří nectí rodinnou tradici, morálku, sociální autoritu ani Desatero. Tato rodina nemá dostatečnou stabilitu, aby se mohla věnovat i veřejným zájmům. Rodiče a neprovdané děti jsou často ve stáří izolovaní a často umírají opuštění. Pouze malá část jedinců se rychle dopracuje k úspěchu a k bohatství.

Rozvětvená rodina tato rodina stojí na středu mezi nesvobodou příbuzenské rodiny a individuální svobodou nestabilní rodiny. Základem je zde rodinný dům, ve kterém zůstává obvykle nejstarší syn i poté, co se oženil a má děti. Jeho rodina bývá jádrem této rozvětvené rodiny a přebírá odpovědnost za udržení kontinuity rodinného života a rodinných tradic. Tato rodina žije společně v rodinném domě. Veškeré rodinné jmění přechází na jednoho dědice, kterému tak vzniká povinnost se starat o své rodiče do jejich smrti. Tento dědic se musí starat i o své sourozence, které musí podporovat v jejich vzdělání nejvíce bratry, a obstarat věno pro sestry. Nerozdělený majetek je přirozeným základem dobré morálky, čistoty, radosti z rodinného života (Možný, 2006, str. 38).

V této podkapitole jsme se věnovali typologii rodiny. Nyní bychom se měli přesunout k současné rodině, která tvoří společnost v přítomnosti a také v blízké budoucnosti.

2.2 SOUČASNÁ RODINA

Současná rodina se liší od rodiny v minulosti v mnoha znacích. Různí autoři sociálně pedagogického působení na rodinu nahlíží odlišně. V této kapitole představujeme právě takové pohledy na současnou rodinu.

„Rodinu současnosti je možno považovat za institucionalizovaný sociální útvar nejméně tří osob, mezi nimiž existují rodičovské, příbuzenské nebo manželské vazby. Základem rodiny ve všech dosud známých společnostech je dyadický pár – muž a žena, tj. nějaká forma manželství nebo partnerství. Rodina je tedy postavena na partnerství osob opačného pohlaví, které mají trvalejší ráz, a na příbuzenství. Výchozím znakem každé rodiny je existence nejméně jednoho dítěte bez zřetele na jeho věk.“ (Kraus, Poláčková, 2001, str. 78) Do charakteristiky současných rodin bychom mohli zařadit tvrzení, že mnohé funkce rodiny převzaly jiné sociální instituce (např. nemocnice, domovy pro seniory). V plné kompetenci rodiny zůstaly pouze některé. Dále vytváření manželských rodin je nyní provázáno volností, není nutnou podmínkou legalizace partnerského života, a tak přibývá typů soužití pouze partnerů nikoli manželů, tj. oblast zakládání rodiny ztrácí svou ritualizovanou podobu. Dalším tvrzením změn současné rodiny je snižování stability rodiny. V posledních desetiletích se stabilita snižuje z mnoha důvodů, objektivní důvody jsou např. emancipační proces či nárůst ateismu. Mezi subjektivní důvody můžeme zařadit to, že manželské svazky jsou zakládány především na emocionální bázi a dochází tak k růstu rozvodovosti. Mění se také struktura rodiny. Přichází tendence klesajícího počtu

dětí v rodině, omezuje se vícegenerační soužití a také narůstá počet domácností s jedním členem tzv. jednočlenné domácnosti. Rozvoj antikoncepce a plánovaného rodičovství dochází k ubývání nechtěných těhotenství a mění se postoje k umělému přerušování těhotenství (značně liberální). Jiný faktor, jež je charakteristický pro současnou rodinu je prodlužování délky života a tím i trvání rodiny po odchodu dětí. Doba soužití rodiči s dětmi ve společné domácnosti se značně prodlužuje. Zvyšuje se socializační dosah mladé generace na generaci starších. Poslední charakteristikou současné rodiny je proměna v organizaci rodinného cyklu. Osoby ve vyšším věku se stávají rodiči, děti se začínají rodit teprve po určitém čase trvání manželství či partnerského soužití. Prarodiči jsou stále starší osoby, které jsou však velmi často ještě zapojeny do pracovního procesu, kvůli změnám v důchodové praxi (Kraus, Poláčková, 2001, str. 82).

Z textu podkapitoly tedy vyplývá, že změny současné rodiny jsou patrné snad ve všech odvětvích lidské činnosti, jak přebírání činností rodiny, tak vůbec vytváření rodiny jako manželského svazku, či prodlužování délky života.

2.3 SOCIALIZACE

Socializace je procesem, který je pro život lidí stejně tak důležitý, jako uspokojování základních potřeb, neboť bez socializace nemůže dojít ani k uspokojování základních lidských potřeb.

„Proces osvojování si způsobů chování a seznamování se s kulturním prostředím, osvojení si společenských norem, plné přizpůsobení se společenskému životu, to je socializace.“ (Strmeň, Raiskup, 1998 cit dle Výrost, Slaměník, 2008, str. 49) Právě pojem socializace je známý a široce používaný a považovaný za důležitý, je obsažen snad ve všech odborných akademických publikacích, které se zabývají rodinou. Stejně jako je důležité zkoumání vlivu sociokulturní identity, tak je důležité zkoumat neustále měnící se kontext (Výrost, Slaměník, 2008 str. 49). Právě proto socializaci vymezuje Šindelářová jako proces, kterým se stává jedinec schopným sociálně žít v příslušné společnosti (Šindelářová, 2002, str. 9). Galla vymezuje socializační proces, kterým se člověk učí zapojovat, začleňovat se do společnosti, tj. do různých komunikativních vztahů, či do společenských skupin, institucí či organizací (Galla et al, 1986, str. 100).

Havlík definuje a chápe tento pojem z dalších hledisek. Dle něj je socializace procesem, který je zprostředkujícím nástrojem mezi jedincem a společností. Sociální

dispozice, se kterými se člověk již narodí, jsou založeny ve schopnosti symbolické komunikace. V sociálním učení, v interakci s okolím se následně projevují, formují a rozvíjí ve skutečném chování. Socializace nadto plní ve stále se měnící společnosti rozporné funkce: být mechanismem sociální kontroly a přitom stále spoluutvářet spontaneitu a připravenost na změnu. Úspěšnost socializace tak tkví i v osvojení si pružnosti, možnosti užít nové způsoby jednání a hájit přitom vnitřní celistvost či jednotu osobnosti. Socializace je proces, který spojuje jedince se společností. Jedinec se utváří z „biologického tvora“ člověkem a tedy i kulturní a sociální bytostí, jenž jedná v rámci jisté tolerance dle uzpůsobených pravidel, směřuje vlastní chování ke společensky přijatým hodnotám a plní individuální očekávání a role. Z toho plyne, že synonymem socializace může být začlenění jedince do společnosti, či jeho zespolečenštění. Pokud je socializace neúspěšná, může to být jak problémem pro jedince, tak i pro společnost. Tento jev je pravděpodobný tam, kde nebyly vytvořeny podmínky, které by byly vhodné právě pro socializaci. Např. kde rodina nebyla ustavena, v nefunkčních nebo dysfunkčních rodinách, či nejvýrazněji v případě dětí zanedbaných či týraných (Havlík, Koř'a, 2007, str. 43-45).

Z tvrzení autorů v této podkapitole vyplývá, že socializace je důležitá pro fungování společnosti jako celku, nikoli jen pro jedince. Fungování společnosti však ovlivňují i vztahy, které se ve společnosti vytvářejí pomocí sociální adaptace čili přizpůsobení se do společnosti a této problematice se budeme věnovat v následující podkapitole.

2.4 SOCIÁLNÍ ADAPTACE

Adaptace je dle Pedagogického slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, str. 11) procesem, v němž se jedná obecně o určité přizpůsobení se něčemu. Adaptace se dělí na biologickou, lékařskou, vývojově-psychologickou a mimo jiné i na sociální. V biologickém smyslu je to přizpůsobení se organismu neustále se měnícím životním podmínkám. V lékařském smyslu je adaptace přizpůsobení se změnám vnitřního a vnějšího prostředí člověka, jehož výsledným produktem je homeostáza (stálost vnitřního prostředí, vyrovnanost). Z pohledu vývojové psychologie jako vědy, lze adaptaci předložit jako přizpůsobení se tomu, co člověka zrovna bezprostředně obklopuje. Je to tedy výsledek dynamické rovnováhy. A poslední vymezení adaptace v Pedagogickém slovníku, je vytyčení sociální adaptace, což je přizpůsobení se novým sociálním podmínkám (např. adaptace na nové prostředí zaměstnání, přechod z jednoho druhu školy na jiný apod.).

Na vymezení sociální adaptace nalezneme mnoho definic, ale všechny se stáčí do stejného směru viz výše Pedagogický slovník a toto definování: „Sociální adaptace je přizpůsobení se člověka novým sociálním podmínkám.“ (Průcha, 2009, str. 14)

V oblasti chování lidí, můžeme termín sociální adaptace vysvětlit jako proces, kterým se přizpůsobujeme nejrůznějším náročným měnícím se životním situacím a podmínkám, vnitřnímu světu i vnějšímu prostředí. Rozlišit můžeme adaptaci pasivní – akomodace tzn. adaptaci kdy, se člověk přizpůsobuje právě vnějšímu prostředí. Nebo můžeme rozlišit adaptaci aktivní - asimilace, kdy se člověk přizpůsobuje zčásti prostředí sobě samému (Kohoutek, 1998, str. 38).

„Emoce vznikají v situacích adaptace jedince na prostředí; reprezentují reakce na hodnocení vztahů k prostředí z hlediska potenciálních důsledků situací.“ (Slaměník, 2011, str. 16) Tudíž se logicky, v další kapitole, budeme věnovat právě emocím a interpersonálním vztahům, které vznikají v důsledku adaptace na prostředí.

3 INTERPERSONÁLNÍ VZTAHY

Interpersonální vztahy, jsou vztahy, které nás všechny doprovází po celý život. Člověk může fungovat zcela plně pouze při interakci s druhými lidmi. Lidé jsou takové sociální bytosti, které jsou velmi závislé právě na interpersonálních vztazích.

Interpersonální vztahy jsou vztahy, jež obsahují již ustanovenou vazbu mezi dvěma lidmi, která má své specifické vlastnosti a historii (Slaměník, 2011, str. 99).

Pokud chceme studovat interpersonální vztahy, musíme se snažit odpovědět na širokou škálu otázek např., proč jsou nám někteří jedinci sympatičtější než druzí? Mohou vztahy ovlivnit naše zdraví? Jestli ano, jak přesně jej mohou ovlivnit? Co je to vůbec šťastný mezilidský vztah? Výčet otázek na něž bychom se mohli dotazovat je nekončící a proto nestačí jedna metoda, která by mohla poskytovat odpovědi (Dwyer, 2000, str. 1).

S dalšími a dalšími aspekty sociální psychologie, možnostmi a variantami různých typů výzkumu vyplývají i výhody, nevýhody či limity těchto výzkumů. Interpersonální vztahy se dají zkoumat např. korelacemi, což je metoda, která sleduje souvislosti mezi dvěma různými proměnnými. Například můžeme změřit sílu podobného postoje mezi páry přátel a míru spokojenosti právě s tímto přátelstvím (v tomto případě jsou proměnné stupeň podobného postoje a míra spokojenosti v přátelském vztahu). Pokud zjistíme, že větší podobnost postoje je spojena s větší spokojeností v přátelském vztahu, můžeme konstatovat, že existuje pozitivní korelace mezi dvěma proměnnými. To nám zároveň říká, že najít si uspokojující vztah mají větší šanci osoby, které jsou si podobné ve svých postojích. Nicméně korelační metoda má i své nevýhody, nemůže nám sama o sobě sdělit, zda jedna proměnná přímo ovlivňuje druhou a proč se tomu tak děje (Dwyer, 2000, str. 2-3).

Metoda experimentu je další, kterou můžeme interpersonální vztahy vystavit zkoumání. Experimentální metoda je proces, ve kterém se stanoví příčina a následek, a to je také výhoda této metody. Za nevýhodu je považováno umělé vytvoření či spíše nevytvoření (v laboratorních podmínkách) citů jako lásky, žárlivosti, vášně apod. (Dwyer, 2000, str. 3).

Dalším problémem, kterému výzkumníci zkoumající interpersonální vztahy mohou čelit, je výběr účastníků. V ideálním světě bychom mohli hledat detailní informace v rozsáhlém a reprezentativním vzorku populace, čerpané z nejrůznějších oblastí života,

věkových kategorií a socio-ekonomického a kulturního prostředí. Bohužel získávání takového vzorku a informací je drahé. Mnoho knih upozorňuje právě na tuto skutečnost, pro výzkumy takového rozsahu se používají spíše respondenti z okruhu studentů, ale poté získaná data platí pouze pro osoby z podobného okruhu osob, nelze je tedy zobecnit na širokou populaci (Dwyer, 2000, str. 4).

Rozvoj ve výzkumu mezilidských vztahů byl velmi pomalý a zdlouhavý a např. Duck říká, že, rané výzkumy se pohybovaly jen kolem prvotních dojmů, navíc respondenti byli téměř vždy vysokoškolští studenti, výzkumy to byly tedy umělé a nedostatečné (Duck, 1995 cit. dle Dwyer, 2000, str. 4). Druhým pokusem o zkoumání interpersonálních vztahů bylo vyslání respondentů - opět studentů na schůzku na slepo, ti pak měli zpětně hodnotit, zda by schůzku zopakovali, či ne. Tento výzkum však byl napaden např. Duck v něm neviděl zkoumání běžných záležitostí a činnosti prováděných člověkem zcela běžně (např. vzájemné porozumění, hravost a legrace aj.). V dnešní době je výzkum interpersonálních vztahů rozveden, obsahuje komplexní obraz vztahů, zahrnuje pozitivní prvky jako potěšení, radost z přátelství či z rodiny, ale i negativní prvky jako podráždění a potíže, které ale všichni uznávají jako součásti právě lidských vztahů. Zkoumá také faktory, které přispívají ke spokojenosti, či nespokojenosti (Dwyer, 2000, str. 5-6). Faktorům, které se zaobírají spokojeností či nespokojeností, se věnoval Slaměník: „Základním předpokladem a charakteristikou interpersonálních vztahů je to, že dva lidé se alespoň občas ocitají v interakci a že tyto interakce zanechávají jistou „stopu“ v podobě např. příjemného nebo nepříjemného dojmu, ochoty či neochoty k novému setkání, porozumění či nepochopení druhému apod.“ (Slaměník, 2011, str. 99)

Dle Slaměníka (2011, str. 96) se zvyšuje mnohdy vzájemné ovlivňování s vyšší frekvencí setkávání. Vztahem se zde myslí již ustanovená vazba mezi dvěma lidmi, která má své zvláštní vlastnosti a historii či tradici. „Interakce je časově ohraničená sociální událost, která může proběhnout v trvajícím vztahu i mezi náhodně setkávajícími lidmi. Interakce jsou nezbytné k udržení jakéhokoli vztahu.“ (Slaměník, 2011, str. 99) Dle Slaměníka do některých vztahů a interakcí vstupujeme s ochotou a radostí, jiným se nelze vyhnout, ačkoli nepřinášejí žádné potěšení.

V životě zažíváme velký počet vztahů, pro mnoho z nás jsou nejdůležitější vztahy s našimi rodiči a blízkými příbuznými. Jak člověk stárne, stávají se vztahy důležitějšími, stáváme se kamarády, pracovníky, zažíváme romantickou lásku. Tyto každodenní události ovlivňují kvalitu našeho života. Interpersonální vztahy můžeme rozdělit do několika typů:

Afiliace neboli příslušnost je základní potřebou lidí ve společnosti. Jedním nejničivějším a nejtrýznivějším trestem pro lidskou bytost je ponechání člověka bez kontaktu se svým okolím, s dalšími lidmi. Neboť spíše žijeme a pracujeme ve skupinách, než v izolaci a naše přežití závisí právě na afiliaci. Motivace k afiliaci mohou být vnitřní či vnější, záleží také na osobnosti a okolnostech. Člověk čelící situacím nepříjemným, děsivým či nejednoznačným má potřebu k afiliaci větší, než člověk nacházející se v situacích příjemných. Studii na potvrzení těchto teorií, provedl Schachter, kdy zkoumané osoby čekaly společně na elektrické šoky, většina zkoumaných osob 63 % preferovala spíše čekání na nepříjemné o samotě, než s ostatními asi 33 % zkoumaných osob (Dwyer, 2000, str. 8).

Přátelství je charakteristický vztah lidí, které máme rádi a chceme s nimi trávit svůj čas dle známého rčení, přátele si vybíráme, ale rodinu ne. Což odráží skutečnost, že přátelství je ryze dobrovolné a univerzální, v každém věku a kultuře, mezi ženami i muži, tvoří hranice přátelství. Argyle a Henderson nastínili normy a pravidla, která jsou důležitá v přátelském vztahu, jsou to např. vzájemná pomoc v nouzi, respekt, sdílení důvěry a respektování vlastního soukromí (Argyle, Hendreson, 1985, in Dwyer, 2000, str. 10). Značné rozdíly ve stupni intimity a stability přátelství jsou v dětských přátelstvích, která jsou poměrně nestabilní, za to přátelství, která jsou vytvořena v rané dospělosti, jsou častěji uzavřenější a více trvalejší. Stejně jako člověk stárne a založí rodinu, přátelské vztahy ustupují ze středu pozornosti. Dospělí mají tendenci vytvářet si přátelství ve svém zaměstnání či v bezprostředním okolí. Tyto vztahy jsou ale méně intimní. Na rozdíl od obecného přesvědčení, že starší osoby (osoby nad 60 let věku) jsou osamocené a bez přátel, většina právě těchto lidí má blízkého přítele. Toto přátelství poskytuje intimitu, sdílení společně aktivity, může být zdrojem vzrušení a nabuzení. Přátelé jsou důležití zejména pro starší ženy, které jsou častěji vdovami než muži vdovci (Dwyer, 2000, str. 11).

Rodinné vztahy jsou pro většinu lidí, vztahy s našimi členy rodiny zejména tedy s rodiči a dětmi. Tyto vztahy mohou být rozličné, ale tvoří základ bezpečné identity pro naši sociální síť a jsou základní funkcí v našem životě. Studie Finche a Masona zjistila, že většina dospělých udržuje kontakt s matkou či otcem alespoň jednou do týdne, a více než 10% lidí, každý den. Z toho vyplývá že, člověk má tendenci zůstat v kontaktu s rodiči ač vzdálenost, která je oddaluje je sebevětší (Finch, Mason, 1993, in Dwyer, 2000, str. 12). Do rodinných vztahů patří i vztahy sourozenecké, které se vyznačují svou nejdelší trvalostí

ze všech vztahů vůbec, zároveň jsou výjimečné pro své množství sdílených zkušeností. Nejstálější sourozenecký vztah je mezi sestrami, kde je obsažena značná emocionální podpora. Dalším nejstálějším vztahem je vztah mezi vnoučaty a prarodiči, neboť prarodiče mají často velmi blízko k vnoučatům, nemají za ně takovou zodpovědnost jako jejich rodiče a vnoučata prarodiče berou jako někoho, za kým mohou přijít, pokud mají problém s rodiči (Dwyer, 2000, str. 13).

Romantické vztahy jsou takové vztahy, které jsou charakteristické zaujatostí objektem touhy a vášně, kdy s takovým objektem chceme trávit co nejdélší čas. V těchto vztazích dochází ke zvýšení emocionality, prožívání kladných emocí, pokud je vše v pořádku, pravděpodobně se člověk v těchto vztazích ocitá na vrcholu světa. Kdežto při negativních emocích se člověk propadá do zoufalství, osoba je na vysoké úrovni fyziologického vzrušení s určitým stupněm nejistoty a úzkosti (Dwyer, 2000, str. 14).

Interpersonální vztahy můžeme dle Slaměníka (2011, str. 98 - 99) rozdělit:

Povrchní vztahy tedy vztahy pouhé známosti, jež se nevyznačují žádnou vzájemnou závislostí. Kdy se lidé jen od času setkávají a to spíše náhodně, konverzují nezávazně, ze setkání mohou být více či méně potěšeni, neplánují žádná setkání. Znalosti, které setkávající osoby mají, se pohybují v rovině např. sociálního statusu či místa bydliště nebo profese. Některé vztahy pouhé známosti mohou přecházet do vztahů těsných.

Těsné vztahy což jsou to dle Slaměníka vztahy jako romantická láska, přátelství, rodinné vztahy, partnerství, manželství. Tyto vztahy mohou po určitou dobu vykazovat nárůst těsnosti. "Těsnost vztahu lze charakterizovat interakcemi, jež se vyznačují vzájemnou péčí, odpovědností a důvěrou, a v nichž je chování partnerů vzájemně vysoce závislé a s důsledky pro oba partnery." (Slaměník, 2011, str. 99)

Každá lokalita je protkána různou sítí vazeb od čistě formálních (např. mezi zákazníkem a obchodníkem, úřadem a občany, rodiči a učiteli), přes vazby, které jsou těsnější (např. vazby sousedské, zájmové) až po zcela neformálního a důvěrného rázu, jako vazby přátelské a příbuzenské (Kraus, Poláčková, 2001, str. 127). Jak vůbec ale vznikají interpersonální vztahy, které faktory je třeba při vzniku interpersonálních vztahů zohlednit? Dle Dwyera jsou to faktory jako **blízkost, podobnost, fyzická atraktivita, vzájemná náklonnost, vzájemné doplňování se, způsobilost či inteligence** (Dwyer, 2000, str. 29- 42).

Prvním a zároveň nejdůležitějším faktorem pro vznik interpersonálního vztahu je již zmíněná blízkost. Velmi záleží na tom, kde žijeme, kdo žije okolo nás, s kým sedíme ve třídě, nebo v kanceláři na pracovišti, jde o přímý fyzický kontakt mezi lidmi (Dwyer, 2000, str. 29). Festinger a jeho tým prováděli pozorování přátelství, kdy nastěhovali skupinu studentů do bytů sestávajících se ze dvou samostatných budov, bylo zjištěno, že více přátelství vzniká (až desetkrát častěji) v jedné budově, nikoli mezi samostatnými budovami. Zároveň bylo přátelství pravděpodobnější mezi sousedy v jednom podlaží, než mezi podlažími navzájem. Nebo přátelství mezi sousedy, kteří měli blíže schodiště nebo poštovní schránky, tzn., že kolem nich museli častěji procházet ostatní. Zde tedy nejde vždy jen o fyzickou vzdálenost, ale mnohdy i o vzdálenost funkční. Tudíž správným architektonickým zásahem můžeme předejít pocitu izolace např. v domě, který bude postavený ve slepé ulici, bude prvně jeho obyvatel pociťovat klid a úplné soukromí, ale následně se může cítit izolován od ostatních (Festinger, 1950 in Dwyer, 2000, str. 30).

Druhým faktorem je podobnost. Mnohé studie poukazují na existenci podobnosti v mnoha charakteristikách např. ve věku, pohlaví, rodinného statusu, postojích a hodnotách. Prakticky máme tendenci mít přátelský vztah s lidmi, kteří mají stejné zájmy a postoje, takové setkání je obvykle pozitivně laděno a je tedy spíše pravděpodobné, že se vyvine v přátelský vztah (Dwyer, 2000, str. 37).

Třetím faktorem pro vznik interpersonálních vztahů je fyzická atraktivita. Tento vliv je všudypřítomný a velmi pronikavý. Dokonce i malé děti dávají přednost fyzicky atraktivním vrstevníkům a mají za to, že fyzicky neatraktivní děti jsou agresivní a nepřátelské (Dion Berscheid, 1974, in Dwyer, 2000, str. 38). Mnohé studie dokazují existenci předpokladu fyzicky atraktivních lidí, kteří jsou sebevědomější, šťastnější a inteligentnější, než jejich prostší protějšky (Dwyer, 2000, str. 39).

Čtvrtým faktorem je vzájemná náklonnost tedy do jaké míry se nám druhý jedinec líbí či je sympatický. Obecně platí, že lidé mají tendenci pociťovat větší náklonnost k osobám, které nás hodnotí kladněji, než k osobám, které nás hodnotí záporně (Dwyer, 2000, str. 40).

Pátým faktorem je vzájemné doplňování se, tak jako se doplňují v každém vztahu klady a záporny nebo dominance a submisivita. Ač pro toto tvrzení, přitahování se odlišností, není dost prokazatelný výzkum (Dwyer, 2000, str. 41).

Šestým faktorem pro vznik interpersonálních vztahů je způsobilost či inteligence. V mezilidském vztahu může inteligence předběhnout i fyzickou atraktivitu, protože lidé hledají v dlouhotrvajícím vztahu spíše inteligenci a vůbec způsobilost k dalším činnostem, než fyzickou krásu (Leary et al., 1986 in Dwyer, 2000, str. 41).

Abychom mohli udržet dobré mezilidské vztahy, neboť každý náš vztah je velice specifický, hlavním předpokladem by měl být správný přístup především k sobě samému. Úcta k člověku, uznání potřeb či zájmů nebo odlišností lidí, taktnost a zdvořilost, respekt k příslušníkům jiného pohlaví i barvě pleti. Ovšem ne vždy se tak děje a vznikají konflikty a v nich emoce různého charakteru, které jsou vždy obsaženy v našich vztazích a kterým se budeme více věnovat v následující podkapitole.

3.1 EMOCE V INTERPERSONÁLNÍCH VZTAZÍCH

Fenomén emoce prostupuje velmi široký okruh vědních oborů, ať už jsou to obory zkoumající člověka nebo další jedince živočišné říše. Existuje řada přístupů, jež se snaží vysvětlit smysl a funkci emocí právě ve vztahu ke společnosti.

Výsledkem hodnocení reálných životních situací v každodenním životě lidí jsou emoce. Vlastnost skutečnosti může mít ale i obyčejná představa (živá představivost) v mysli jedince, tato představa může vyvolat stejné emoce jako realita. Taková představa se vztahuje téměř vždy k budoucnosti, může mít podobu např. strachu a obav (Slaměník, 2011, str. 12). Emoce mohou být definovány takto: „Emoce jako uvědomované pocity různého ladění, které vyjadřují vztah člověka k relevantním událostem vnějšího prostředí i k sobě samému a které jsou spojeny s různou mírou fyziologické aktivity, jejíž funkcí je navodit stav připravenosti k jednání.“ (Slaměník, 2011, str. 12)

Pokud se zabýváme interpersonálním přenosem emocí, můžeme vyvodit vztah mezi snahou o pozitivní působení na druhé osoby a skrývání negativních emocí na veřejnosti (Trnka, Lorencová, 2005). Emoce mohou fungovat jako mechanismus, který kontroluje chování na úrovni jednotlivce. Jedinec prvně poznává, poté hodnotí a nakonec jedná. Ve fázi hodnocení konkrétní situace, přisuzujeme pozitivní, negativní případně neutrální valenci. Tímto si vytváříme jakýsi osobní význam situace nebo podnětu (Nakonečný, 2000, str. 16).

„Kultura předkládá specifické vzory, podle kterých má jedinec regulovat své emoce, zejména v interpersonálních vztazích. Při dosahování individuálních cílů a naplňování

zájmů tak má jedinec respektovat kulturou požadované způsoby.“ (Slaměník, 2011, str. 53) „Regulace intenzity a valence emocí (zejména negativních) spolurozhoduje o kvalitě sociálního života. Lidé s nedostatečnou regulací negativních emocí mají sklo k impulzivní agresi a poškozují tak své sociální vztahy. Problémy v sociálním životě však mohou mít také lidé s přehnanou kontrolou svých emocí, kteří mají sklon k úzkosti, bázlivosti, plachosti.“ (Slaměník, 2011, str. 52)

Emoce mají důležitou úlohu v interpersonálních vztazích a v procesu učení, neboť pokud rodiče učí své děti, aby zdravili v domě sousedy a následně je přítomna kladná odezva, dítě si asociuje pozitivní prožitek. Z toho vyplývá, čím větší počet pozitivních zkušeností v procesu socializace jedinec získá, tím spíše stejné chování v dané situaci zopakuje. Emoce mají tedy značný vliv na utvoření si vzorců chování (Trnka, Lorencová, 2005). Od vlastních rodičů tedy děti získávají prvotní zkušenost, a to, že emoce mohou mít příznivé i nepříznivé důsledky pro interpersonální vztahy (mohou vyjadřovat podporu, mohou zraňovat, přitahovat pozornost apod. (Slaměník, 2011, str. 77).

„Schopnost rozumět emocím ostatních je jedním z nejdůležitějších faktorů pro regulaci sociálních interakcí“. (Parr, 2001 cit dle Trnka, Lorencová, 2005) „Rozpoznání vnitřního vyladění ostatních jedinců koordinuje aktivity mezi členy skupiny, formuje dlouhodobé sociální vazby a podporuje smířovací tendence.“ (Trnka, Lorencová, 2005)

Emoce jsou charakterizovány jako impulzivní, iracionální a primitivní projevy lidské bytosti, jež mají tendenci tíhnout k rysům zvířecosti. Psychologie jako věda byla touto tradicí celkem silně ovlivněna a jen velmi mělce ji měnila poznatky o socializaci emocí, jejich sociální funkci a kulturní podmíněnosti. Lidé vyhodnocují situace z pohledu svých potřeb, cílů, rolí a norem, ale zároveň v kulturním kontextu. Jedním z nejcharakterističtějších rysů současného náhledu k emocím je pochopení právě jejich funkcí (Slaměník, 2011, str. 12).

Právě funkcemi emocí se budeme zabývat v další podkapitole.

3.2 FUNKCE EMOCÍ

Emoce mohou značit ohrožení jedince, mohou také ovlivňovat průběh kognitivních procesů, nebo přesměrovávat pozornost. Emoce slouží komunikaci a také regulují sociální interakce. Díky fyziologické aktivaci organismu navozují pohotovost k jednání, k sexuální aktivitě jedince, dokáží udržovat romantické vztahy, ochraňovat nejbližší a nedůležitější

osoby či pomáhají udržet sociální hodnoty a normy, posilovat sociální role, či skupinovou kohezi. Emoce jsou také nositeli meziskupinové nenávisti (Slaměník, 2011, str. 12). Pokud bychom měli shrnout funkce emocí dle vymezení Slaměníka (2011, str. 200) obecně jsou to tyto následující: **funkce motivační, sociální, adaptační, komunikační a regulační**. Dle Slaměníka (2011, str. 51) je důležité zdůraznit, že emoce mají i **motivační roli** a zároveň řídí chování ve směru dosažení nebo vyhnutí se nějakému cíli ať už příjemnému nebo naopak nepříjemnému (např. setkat se s přítelkyní či přítelem, vyhnout se dotěrnému a nepříjemnému sousedovi.)

Fischer a Manstead (2008, str. 457 cit dle Slaměník, 2011, str. 81) popisují **sociální funkci** emocí ve dvou významech. První význam emocí spočívá v napomáhání jedinci nebo skupině ustanovit a zároveň udržovat součinné a harmonické vztahy s druhými lidmi nebo sociálními skupinami. Druhým významem sociální funkce je podporovat jedince nebo skupinu v odlišení sebe sama nebo skupiny od jiných a konkurovat s nimi o sociální status nebo o moc. Ve skupině pomáhají emoce členům formulovat skupinové hranice. Jsou to zejména emoce jako nenávist, strach, znechucení vůči jedincům mimo vlastní skupinu či jiným skupinám jasně určují skupinové hranice (Slaměník, 2011, str. 81). Slaměník definuje sociální funkci emocí jako zprostředkovatele, který se významně podílí na nejrůznějších typech vztahů mezi lidmi (Slaměník, 2011, str. 82).

Autoři, kteří zastávají evoluční přístup a tvrdili a stále tvrdí, že emoce jsou určeny přírodním výběrem a jejich podstata je dána biologicky, dále tvrdí, že je také geneticky zakódovaná a tedy primárně má nebo může mít i **adaptační funkci**. Právě adaptace na prostředí dovoluje lidem poznávat emoce, tzn., že emoce nemohou být pochopeny odděleně od našeho sociálního světa (Slaměník, 2011, str. 79).

Komunikační funkci emocí vidí např. Parkinson (1996, str. 676 in Slaměník, 2011, str. 127) kdy hlavním rysem emocí je právě komunikace, ve které si vytváříme hodnotící představy o druhých lidech. Přirozeným východiskem sociální komunikace je meziosobní komunikace. Dle Janouška (1968, str. 43 in Slaměník, 2011, str. 127) taková komunikace spočívá v tom, že člověk sděluje něco o něčem druhému. Komunikace je aktem současně individuálním i společenským.

Funkce regulační je obsažena dle Slaměníka (2011, str. 9) v uvědomění si emočních stavů, které trvají jen krátce, ale mají určitou intenzitu. Je zde i nastíněna asymetrie při

návratu do neutrálního stavu, a to tak, že dobré emoce poměrně rychle vyprchají, avšak špatné emoce přetrvávají déle a jejich neutralizace je spíše obtížná.

Kapitolou o funkci emocí v interpersonálních vztazích uzavíráme teoretickou část této bakalářské práce a v další části se budeme věnovat již praktickému zaměření, a to ve výzkumném šetření, které mělo podobu kvantitativního výzkumu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

V této části bakalářské práce se zabýváme kvantitativním výzkumem, kde pomocí dotazníku, který jsme sami sestavili, na základě výzkumných otázek zjišťujeme názor respondentů. Dotazníky se tematicky týkají teoretické části práce, tedy interpersonálních vztahů v prostředí vesnice a města. Smyslem tohoto výzkumu je nalezení odpovědí na otázky o možných souvislostech mezi určitými aspekty rodiny a osob, kteří žijí v různých prostředích, konkrétně se zde zabýváme rozdíly mezi prostředím vesnice a prostředím města.

4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍL VÝZKUMU

Výzkumný problém této bakalářské práce jsou mezilidské vztahy rodiny a jejich různost v prostředí venkova a města. Pro výzkum v praktické části práce jsme si zvolili výzkumné otázky, tyto otázky jsou rozčleněny na otázku hlavní a čtyři otázky dílčí. Hlavní výzkumná otázka zní:

- Jaké jsou interpersonální vztahy respondentů v souvislosti s prostředím?

Mezi dílčí otázky jsme zařadili tyto následující:

- Jaká je míra subjektivní izolace na venkově a ve městě?
- Jak respondenti hodnotí sousedské vztahy v prostředí městském a venkovském?
- Jak respondenti hodnotí interpersonální komunikaci v prostředí městském a venkovském?

Cílem výzkumu je zhodnotit současnou situaci tedy jaké jsou vztahy na poli interpersonálních vztahů v souvislosti s prostředím vesnickém a městském, dále jaká je míra subjektivní izolace v prostředí města a venkova. Dalším výzkumným cílem je zjistit, zda jak respondenti hodnotí sousedské vztahy v prostředí městském a venkovském, a dále jak respondenti hodnotí interpersonální komunikaci v prostředí městském a venkovském.

4.2 HYPOTÉZY

Pro toto výzkumné šetření jsme si stanovili hypotézy, které se dotýkaly výzkumných otázek. Pro každou výzkumnou otázku jsme přiřadili několik hypotéz. Hypotézy jsme pro lepší přehlednost očíslovali, a to 1) – 13).

Hlavní výzkumná otázka zněla, jaké jsou interpersonální vztahy v souvislosti s prostředím.

Hypotézy, které se vztahovaly k této otázce:

- 1) *Mezi zkušenostmi se sousedy u respondentů v prostředí existuje rozdíl.*
- 2) *Mezi odpověďmi, že je možné různými způsoby podpořit sousedské vztahy u osob žijících v prostředí vesnickém a městském existuje rozdíl.*
- 4) *Mezi odpověďmi v četnostech pravidelného setkávání se sousedy na organizovaných schůzích autoritou u osob žijících v prostředí venkovském a městském existuje rozdíl.*
- 5) *Mezi osobami žijícími v prostředí vesnickém a městském v odpovědích na pravidelné setkávání se soudy z vlastní iniciativy existuje rozdíl.*

Mezi dílčí výzkumné otázky jsme zařadili tyto:

První dílčí výzkumná otázka byla zaměřena na míru subjektivní izolace na venkově a ve městě.

Hypotézy, jež se vztahovaly k této otázce:

- 7) *Mezi odpověďmi respondentů, kde se nachází osoba, které si váží, obdivují či je jejich vzorem existuje rozdíl v prostředí venkovském a městském.*
- 8) *Mezi názory na sociální izolaci osob žijících v prostředí vesnickém a městském existuje rozdíl.*
- 9) *Mezi názory v očekávání podpory vlastní osoby existuje rozdíl v prostředí města a vesnice.*

Další dílčí výzkumná otázka se ptala, jak respondenti hodnotí sousedské vztahy v prostředí městském a venkovském.

Hypotézy vztahující se k výzkumné otázce:

- 3) *Mezi odpověďmi na čem záleží kvalita sousedských vztahů, existuje rozdíl v prostředí venkovském a městském.*
- 10) *Mezi názory spokojenosti vztahů, které panují v respondentově bydlišti, existuje rozdíl v prostředí města a vesnice.*

Poslední dílčí výzkumná otázka byla zaměřena to to, jak respondenti hodnotí interpersonální komunikaci v prostředí městském a venkovském.

Hypotézy, jež se vztahují k této otázce:

12) Mezi subjektivním hodnocením komunikačních dovedností existují rozdíly v prostředí vesnice a města.

13) Mezi názory na neverbální komunikaci v sousedských vztazích existuje rozdíl v prostředí vesnice a města.

Dále jsme si stanovili tyto hypotézy:

6) Mezi odpověďmi na životní úroveň domácnosti existuje rozdíl v prostředí vesnickém a městském.

11) Mezi odpověďmi v druzích rodin existují rozdíly v prostředí města a vesnice.

4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Jako výzkumný soubor jsme zvolili soubor, který zahrnoval celou Českou republiku. Neboť v celé zemi můžeme najít i odlehlé vesnice a rušná velkoměsta. Věk respondentů, kteří byli zařazeni do výzkumu byl od 20 let do 50 let. Hranici 20 let jsme zvolili z toho důvodu, že období mladé dospělosti, jež je určeno jako nejnižší možnou hranicí pro respondenta, je nejdůležitějším pro konkrétní výzkum, neboť v tomto věku, si člověk připadá dospělý, ale ještě stále mnohdy pobývá u rodičů. Také v tomto období přestává na svět nazírat černobíle, jako tomu bylo v předchozím období adolescence, nyní by měl člověk být harmoničtější a méně bouřlivý (Vágnerová, 2000, str. 301 - 304). Věk respondenta pro tento výzkum do 50 let jsme zde určili jako konečnou hranici pro výzkum. Člověk v letech 40-65 let, v období pozdní dospělosti, bývá nejvíce zainteresován do místních samospráv měst a obcí, angažuje se více než senioři. V tomto věku, pokud mají lidé potomky, tak jsou již odrostlí a prožívají fázi nezávislosti. Osoby kolem 50 ti let zůstávají opět sami s partnerem, a tudíž mají čas na své znovuobjevené zájmy a koníčky, před kterými museli dát přednost výchově svých potomků (Langmeier, Krejčířová, 1998, str. 175 – 177).

4.4 METODY ZÍSKÁVÁNÍ DAT

Jako metodu získání dat jsme pro tento výzkum rozhodli pro dotazníkové šetření. Dotazník jsme vytvořili dle výzkumných otázek. Dotazník byl umístěn na

www.vyplnto.cz, kde nám byla schválena bezplatná propagace, a tak se dotazník zobrazoval všem návštěvníkům webových stránek. Výhodou propagace dotazníku bylo získání velkého počtu respondentů v celkem krátkém čase.

Celkově vyplnilo dotazník 217 respondentů, ale při třídění prvního stupně jsme museli vyřadit 5 dotazníků, kde byly v otevřených otázkách pro náš výzkum nereálné odpovědi, např. u otázky, kde jsme se dotazovali na kraj, respondent uvedl, že pochází z kraje čarokrásného a podobně. Dle údajů webových stránek vyplnto.cz byla celková návratnost dotazníků 72 % a průměrná doba vyplňování byla 6 minut. V dotazníku se nacházely položky otevřené i uzavřené.

V dotazníku byly obsaženy i položky zjišťující fakta či demografické údaje, těmto informacím se věnovaly otázky č. 12, 13, 20, 21, 23, 24, 25, 26. Ptali jsme se zde na pohlaví, věk, stav, z jaké rodiny pochází osoba, zda pochází respondent z vesnického prostředí či prostředí městského, z kolika obyvatel se skládá město či vesnice, ze které respondent pochází, v kterém kraji respondent žije. V dotazníku byla i otázka s výběrem odpovědi ze škály čísel 1-7. Další položky v dotazníku zjišťovaly kvalitu interpersonálních vztahů, hodnocení komunikace se sousedy, co pro respondenty znamená domov, zda a jak by interpersonální vztahy zlepšili a podobně. Celkový počet položek v dotazníku byl 32.

4.5 METODY ZPRACOVÁNÍ DAT

Metodu pro zpracování dat v tomto výzkumu interpersonálních vztahů jsme zvolili Test dobré schody Chí-kvadrát pro kontingenční tabulku a také test nezávislosti Chí kvadrát pro čtyřpolní tabulku (Chráška, 2007, 71-82). V jedné otázce jsme pracovali i s výpočtem průměrů (aritmetického, modus, medián). Dále jsme u některých položek např. u demografických údajů zvolili deskriptivní popis dat. Zpracování samotných dat jsme prováděli pomocí programu Microsoft Excel.

5 ANALÝZA DAT

V této kapitole se budeme zabývat analyzováním dat, která jsme si sesbírali dotazníkovým šetřením. Dotazník byl vystaven na webových stránkách Vyplňto.cz v době od 11. - 25. února 2014.

5.1 DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE

Tato kapitola praktické části bakalářské práce nabízí stručný přehled demografických údajů. Položky, které měly za úkol zjistit demografická data byly tyto: velikostní kategorii obce, subjektivní názor respondenta na typ lokality, ve které žije, kraj ze kterého pochází, typ rodiny ve které žije, rodinný stav, nejvyšší ukončené vzdělání, věk a pohlaví respondenta.

Nyní přejdeme k jednotlivým demografickým otázkám, u kterých vždy uvádíme četnost výskytu jednotlivých odpovědí a procentuální zastoupení popřípadě grafické znázornění pomocí výsečového grafu.

Do jaké velikostní kategorie patří obec, ve které bydlíte? Možné odpovědi byly a) do 1000 obyvatel, b) od 1000 do 10 000 obyvatel, c) od 10 000 obyvatel. Nejvyšší četnost odpovědí byla zaznamenána u možnosti c) od 10 000 a více obyvatel, kdy tuto možnost zvolilo 80 respondentů, tj. 37,7 % odpovědí, dále odpověď a) do 1000 obyvatel, uvedlo 72 respondentů, což je 33,9 % odpovědí. Zbytek respondentů, tedy jejich nejmenší část, zvolilo odpověď b) od 1000 do 10 000 obyvatel, tj. 60 respondentů, procentuálně 28,3 % z celkových 212 respondentů.

Do jaké velikostní kategorie patří obec, ve které bydlíte?	Absolutní četnost	Relativní četnost
do 1000 obyvatel	72	33,9 %
od 1000 do 10 000 obyvatel	60	28,3 %
od 10 000 a více obyvatel	80	37,7 %
celkem	212	100,0 %

Tabulka 1 Do jaké velikostní kategorie patří obec, ve které bydlíte?

Další demografickou otázkou v dotazníku byla otázka, která byla podobného znění jako otázka výše. Otázka č. 12, se zněním, **dalo by se říci, že bydlíte:** a) ve městě, b) na vesnici. V následující tabulce můžeme vidět, jak se procentuálně rozložili respondenti z prostředí vesnického, a to na 45,8 % a respondenti z prostředí městského 54,3 %.

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Dalo by se říci, že bydlíte:		
na vesnici	97	45,8 %
ve městě	115	54,3 %
celkem	212	100,0 %

Tabulka 2 Rozdělení respondentů vesnice a město

Otázka, která se dotazovala na kraj, odkud respondent pochází, neboť dotazník byl umístěn na internetových stránkách, a tak k němu měly přístup osoby z jakéhokoli kraje v České republice, byla umístěna v druhé polovině dotazníku. Tato otázka měla formu otevřené odpovědi, respondent tedy dopsal buď zkratku svého kraje, nebo kraj vypsals celým názvem. V následující tabulce můžeme vidět procentuální rozložení krajů našich respondentů. Nejvíce respondentů pocházelo z kraje Zlínského 38,2 % a z kraje Jihomoravského 15,6 %. U dalších krajů procentuální zastoupení hodnot nedosahuje více než 10 % z celkových 212 respondentů.

V jakém kraji žijete:	Absolutní četnost	Relativní četnost
Jihočeský	5	2,4 %
Jihomoravský	33	15,6 %
Karlovarský	1	0,5 %
Královéhradecký	7	3,3 %
Liberecký	4	1,9 %
Moravskoslezský	16	7,6 %
Olomoucký	12	5,7 %
Pardubický	4	1,9 %
Plzeňský	8	3,8 %
Praha	20	9,4 %
Středočeský	12	5,7 %
Ústecký	6	2,8 %
Vysočina	3	1,4 %
Zlínský	81	38,2 %
celkem	212	100,0%

Tabulka 3 Kraj

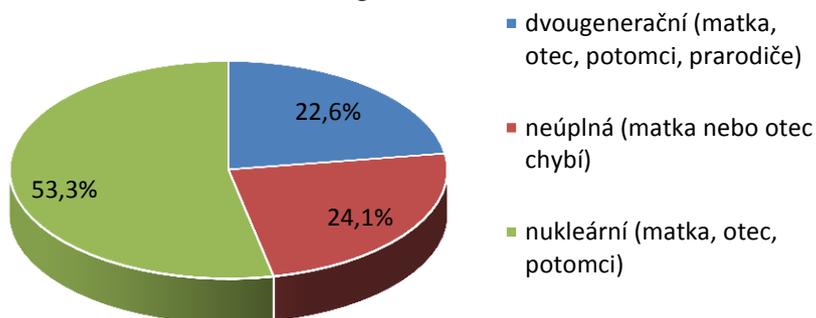
V dotazníku jsme se zaměřili v rámci interpersonálních vztahů také na to, v **jaké rodině respondent momentálně žije**. Tato otázka byla uzavřeného typu a nabízela tři možnosti odpovědí, a to a) nukleární (matka, otec, potomci), b) dvougenerační (matka, otec, potomci, prarodiče), c) neúplná (matka nebo otec chybí). V příložené tabulce můžeme vidět, že nejvíce respondentů uvedlo nukleární rodinu, jako nejčastější odpověď.

Momentálně žijete v rodině, která je:	Absolutní četnost
dvougenerační (matka, otec, potomci, prarodiče)	48
neúplná (matka nebo otec chybí)	51
nukleární (matka, otec, potomci)	113
celkem	212

Tabulka 4 Typ rodiny

Pokud se na tuto otázku podíváme ve znázorněném grafu 1 níže, můžeme sledovat, že procentuálně byla nukleární rodina zastoupena v odpovědích respondentů 53,3 %, dále rodina neúplná, která dosáhla 24,1 % odpovědí a nejmenší zastoupení bylo zastoupení rodin dvougeneračních, a to 22,6 % odpovědí s celkových 212 respondentů.

Momentálně žijete v rodině, která je:

Graf 1 Typ rodiny

Další otázka, jež byla zařazena do demografických dat, byla otázka směřující na **rodinný stav** respondenta. V příložené tabulce můžeme vidět, jaké procenta odpovědí se v našem výzkumu vyskytly. Otázka byla opět uzavřeného typu a na výběr odpovědí bylo: a) svobodný/svobodná, b) ženatý/vdaná, c) rozvedený/rozvedená, d) vdovec/vdova. Největší zastoupení měla odpověď svobodný či svobodná, a to 79,7 %, dále odpovědi respondentů ženatý či vdaná 17,9 % a nejméně bylo zastoupení rozvedených a ovdovělých, kdy se hodnoty nedostaly přes 2 % odpovědí.

Jste:	Absolutní četnost	Relativní četnost
svobodný/svobodná	169	79,7 %
ženatý/vdaná	38	17,9 %
rozvedený/rozvedená	3	1,4 %
vdovec/vdova	2	0,9 %
celkem	212	100,0 %

Tabulka 5 Rodinný stav

Otázka zabývající se **nejvyšším ukončeným vzděláním** našich respondentů nabízela šest možností odpovědí a to a) základní, b) vyučení/střední bez maturity, c) střední odborné s maturitou, d) vyšší odborné, e) bakalářské, f) úplné vysokoškolské vzdělání. Odpovědi s nejvyšší četností bylo za c) střední odborné vzdělání s maturitou, a to se svými 129 respondenty, což činí 60,9 % z celkových 212 respondentů, dále to byli respondenti s bakalářským vzděláním, kdy četnost odpovědí dosáhla 39, tedy 18,4 % odpovědí. Třetí nejvyšší počet odpovědí byl u možnosti f) úplné vysokoškolské vzdělání, kdy tuto odpověď zvolilo 25 dotazovaných, tedy 11,8 % procent respondentů. Další možnosti odpovědí na tuto otázku již nepřesáhly 5 %, nejméně bylo odpovědí za a) základní vzdělání, 3 respondenti, procentuálně 1,4 % odpovědí.

Jaké je Vaše nejvyšší ukončené vzdělání?	Absolutní četnost	Relativní četnost
bakalářské	39	18,4 %
střední odborné s maturitou	129	60,9 %
úplné vysokoškolské	25	11,8 %
vyšší odborné	9	4,3 %
vyučení/střední bez maturity	7	3,3 %
základní	3	1,4 %
celkem	212	100,0%

Tabulka 6 Jaké je nejvyšší ukončené vzdělání

Jednou z posledních demografických otázek v dotazníku byla otázka týkající se **věku dotazovaných**. Otázka byla uzavřená, respondenti měli pouze tyto možnosti: a) 20 – 30 let, b) 31 – 40 let, c) 41 – 50 let. V tabulce můžeme vidět nejvyšší četnost 152 respondentů tj. 71,7 % odpovědí, věkového rozpětí 20 – 30 let, 38 respondentů tj. 17,9 % odpovědí ve věkovém rozpětí 31 – 40 let a nejméně bylo osob ve věku 41 – 50 let, tedy 22 odpovědí což je 10,4 % z celkových 212 respondentů.

Váš věk:	Absolutní četnost	Relativní četnost
20 – 30 let	152	71,7 %
31 – 40 let	38	17,9 %
41 - 50 let	22	10,4 %
celkem	212	100,0%

Tabulka 7 Věk

Poslední uzavřená demografická otázka zjišťovala **genderové rozdělení respondentů**. V následující tabulce můžeme vidět, že z celkových 212 osob, uvedlo 53 respondentů, procentuálně 25 %, odpověď b) muž, a odpověď a) žena, uvedlo 159 respondentů, což je 75 % z celkových 212 respondentů. Můžeme zde zaznamenat větší četnost pohlaví, při vyplňování dotazníků.

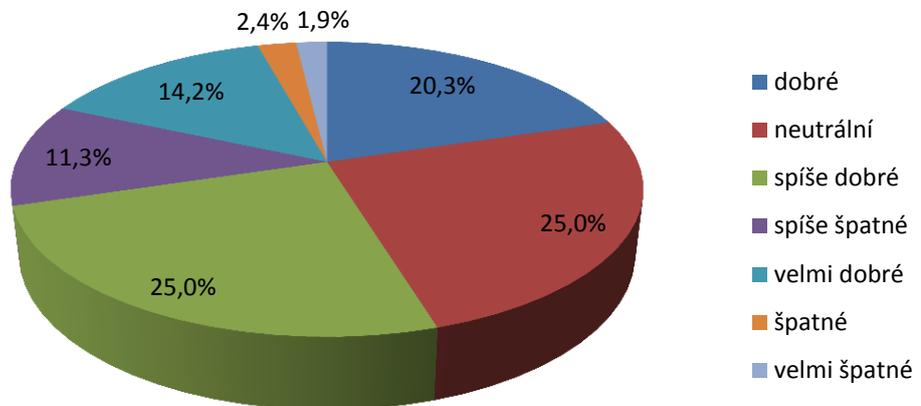
Jste	Absolutní četnost	Relativní četnost
muž	53	25,0 %
žena	159	75,0 %
celkem	212	100,0 %

Tabulka 8 Pohlaví respondentů

5.2 POPISNÁ ANALÝZA DAT

V této části práce se zabýváme popisem dat z dotazníkového šetření. Data testujeme pomocí Testu dobré schody Chí-kvadrát. Podkapitola je rozčleněna prvně na deskripci položek, které se týkají interpersonálních vztahů či subjektivním popisem vztahů dotazovaných, tato část je v dotazníku zastoupena nejvíce. Další položky, jež popisujeme, zjišťují kvalitu komunikačních dovedností a jejich hodnocení respondenty. V třetí oblasti dat, které popisujeme je obsaženo hodnocení sousedské pomoci, podpory a úcty.

Ot. č. 1 Jaké máte zkušenosti se svými sousedy:

Graf 2 Zkušenosti se sousedy

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

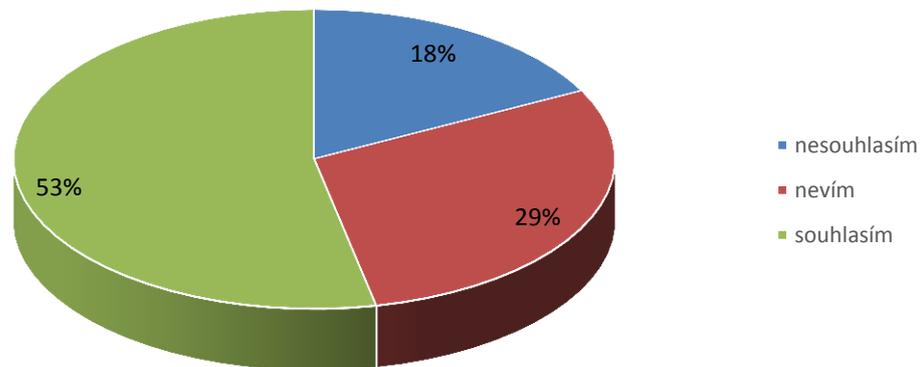
H_0 : Četnosti odpovědí respondentů, kteří hodnotí zkušenosti se svými sousedy, jsou stejné.

H_A : Četnosti odpovědí respondentů, kteří hodnotí zkušenosti se svými sousedy, jsou rozdílné.

Otázka, která byla v dotazníku na prvním místě, zjišťovala, jaké má respondent **zkušenosti se svými sousedy**. Nabízela sedm uzavřených odpovědí, respondent si tedy mohl vybrat mezi odpověďmi: velmi dobré, spíše dobré, dobré, neutrální, spíše špatné, špatné, velmi špatné. Nejčastěji se vyskytovala odpověď, že zkušenosti se sousedy mají respondenti neutrální, či spíše dobré, u těchto možností odpovědí byly zaznamenány nejvyšší četnosti, tj. 53 respondentů z 212 celkových.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2=84,6415$ s porovnáním kritické hodnoty, byla přijata hypotéza alternativní - $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(7)=14,067$, kdy můžeme konstatovat, že mezi daty existuje statisticky významný rozdíl.

Ot. č. 2 Myslíte si, že je možné (různými způsoby) podpořit sousedské vztahy?

Graf 3 Podpoření sousedských vztahů procentním vyjádřením

Pro tuto otázku byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

H_0 : Četnosti odpovědí respondentů o podpoření sousedských vztahů, jsou stejné.

H_A : Četnosti odpovědí respondentů o podpoření sousedských vztahů, jsou rozdílné.

Otázka č. 2, kterou u respondentů zjišťujeme, zda **je možné (různými způsoby) podpořit sousedské vztahy**. Celkově odpovědělo 212 respondentů, nejčetnější odpověď, byla, souhlasím, a to 113 respondentů, další odpověď byla nevím, a to 62 respondentů a nejmenší část tvořily odpovědi respondentů, kteří se vyjádřili, že nesouhlasí, že je možné podpořit sousedské vztahy, a to 37 respondentů. Procentuální vyjádření četností je uvedeno v grafu 2 viz výše.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 42,46$ s porovnáním kritické hodnoty, byla přijata hypotéza alternativní - $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, kdy můžeme konstatovat, že mezi daty existuje statisticky významný rozdíl.

Po otázce č. 2, zda si respondent myslí, že lze podpořit sousedské vztahy, pokud odpověděl, souhlasím, následovala otázka č. 3, kde měl respondent napsat vlastními slovy, **jakým způsobem, dle něho, jde podpořit sousedské vztahy.**

Pokud jste odpověděl a) souhlasím, napište, prosím, jakými způsoby:	Absolutní četnost	Relativní četnost
nevyjádřili se	27	23,9 %
komunikace	15	13,3 %
návštěvy	25	22,1 %
slušné chování	19	16,8 %
sousedská pomoc	17	15,0 %
jiné	10	8,8 %
celkem	113	100,0 %

Tabulka 9 Zlepšení sousedských vztahů – vlastní odpověď

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

H_0 : Četnosti odpovědí respondentů jakými způsoby jdou zlepšit sousedské vztahy, jsou stejné.

H_A : Četnosti odpovědí respondentů jakými způsoby jdou zlepšit sousedské vztahy, jsou rozdílné.

Celkově se vyjádřilo 113 respondentů. Nejčastější odpovědí bylo zlepšení sousedských vztahů návštěvami či pozváním na rodinné oslavy, a to 22,1 % odpovědí, druhou nejčastější odpovědí bylo slušné chování 16,8 %, další byla pomoc mezi sousedy, a to 15 %. Další odpovědi již nedosáhly nad 14 %, byla to komunikace mezi sousedy nebo odpovědi, které jsme kategorizovali do kategorie jiné např. přes plotní konzumace lihovin. Zároveň na tuto otázku nevyplnilo 23,9 % respondentů ze 113.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 10,66372$ s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(6) = 12,592$, byla přijata nulová hypotéza - $\chi^2 < \chi^2_{0,05}(6) = 12,592$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty neexistuje statisticky významný rozdíl.

Otázka č. 4 Na čem podle Vás nejvíce záleží kvalita sousedských vztahů, měla tyto uzavřené odpovědi (na věku obyvatel na vzdělání obyvatel, na délce bydlení v dané lokalitě, na velikosti obce, kde člověk žije, na tom, zda mají obyvatelé malé děti, na majetkovém vztahu k bydlení, na bezprostředním okolí, na velikosti bytu či rodinného domu, na kvalitě a vybavení společných prostor, na vybavení obce, či možnost nevím). Poslední možnost odpovědi byla odpověď vlastními slovy.

Na čem podle Vás nejvíce záleží kvalita sousedských vztahů?	Absolutní četnost	Relativní četnost
jiná odpověď	49	23,1 %
na bezprostředním okolí, jestli umožňuje se setkávat (hřiště pro děti, společná klubovna, apod.)	18	8,5 %
na délce bydlení v dané lokalitě	30	14,2 %
na věku obyvatel	26	12,3 %
na velikosti obce, kde člověk žije	29	13,7 %
na vzdělání obyvatel	16	7,5 %
nevím	35	16,5 %
na majetkovém vztahu k bydlení a na tom, zda mají obyvatelé malé děti	9	4,2 %
celkem	212	100,0 %

Tabulka 10 Na čem záleží kvalita sousedských vztahů

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

H_0 : Četnosti otevřených odpovědí na čem nejvíce záleží kvalita sousedských vztahů, jsou stejné.

H_A : Četnosti otevřených odpovědí na čem nejvíce záleží kvalita sousedských vztahů, jsou rozdílné.

Z vyhodnocení dat vyplývá, že možnosti odpovědi vlastními slovy využilo 23,1 % respondentů z celkových 212, a to bylo nejvíce ze všech odpovědí. Z tabulky vyplývá, že nejčastější odpovědi poté byla odpověď nevím s 16,5 %, dále odpověď, že záleží na délce bydlení v dané lokalitě 14,2 %, dále na velikosti obce, kde člověk žije, a to 13,7 %. Další odpovědi, která se vyskytla často, byla odpověď, že záleží na věku obyvatel, a to 12,3 % odpovědí. Další odpovědi se již nedostaly přes hranici 9 %, a byly to odpovědi, že záleží na bezprostředním okolí 8,5 %, na vzdělání obyvatel 7,5 % a poslední odpovědi s nejnižším procentním zastoupením byla odpověď, že záleží kvalita

sousedských vztahů ne majetkovém vztahu k bydlení a na tom, zda mají obyvatelé děti, což bylo 4,2 % odpovědí.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2=40,98113$ s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(8) = 15,507$, byla přijata hypotéza alternativní - $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(8) = 15,507$, kdy můžeme konstatovat, že mezi zpracovanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

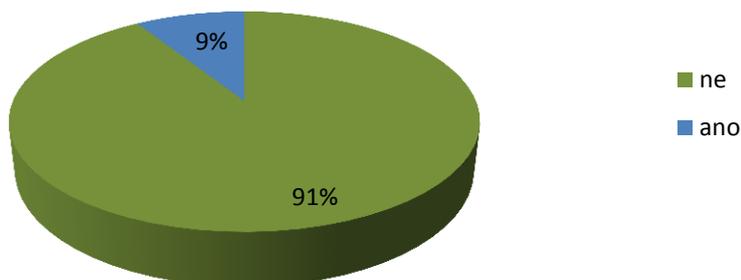
Otázka č. 4 Na čem záleží kvalita sousedských vztahů, disponovala kromě několika možností uzavřených odpovědí, ještě možností otevřené čili vlastní odpovědí. Tuto možnost uvést k otázce vlastní odpověď využilo celkem 49 respondentů.

Na čem podle Vás nejvíce záleží kvalita sousedských vztahů? - vlastní odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
chování lidí, slušnost	11	22,5 %
osobnost či povaha lidí	29	59,2 %
tolerance a ohleduplnost, komunikace	9	18,4 %
celkem	49	100,0 %

Tabulka 11 Na čem záleží kvalita sousedských vztahů – vlastní odpověď

Nejčastější odpovědí bylo, že hlavní je osobnost či povaha lidí, uvedlo 59,2 %, dále záleží na samotném chování a slušnosti, 22,5 % odpovědí. Odpověď tolerance, ohleduplnosti a komunikace volilo 18,4 % respondentů z celkových 49.

Ot. č 5 Řekl (a) byste, že se setkáváte pravidelně (cca 1x do měsíce) se svými sousedy na organizovaných schůzích svolávaných autoritou (např. domovní schůze, schůze osadního výboru apod.)?

Graf 4 Pravidelné setkávání se na svolávaných schůzích

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

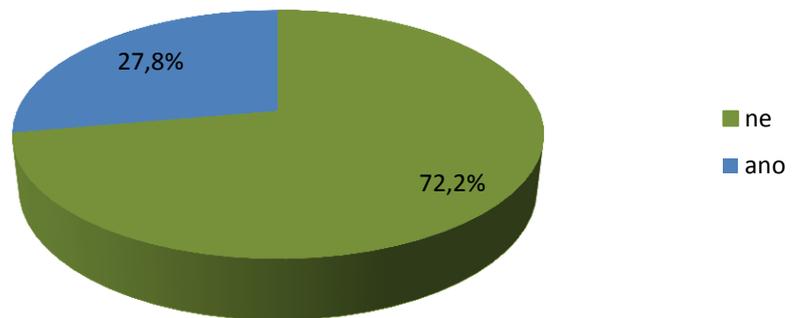
H₀: Četnosti odpovědí pravidelného setkávání se svými sousedy na organizovaných schůzích, jsou stejné.

H_A: Četnosti odpovědí pravidelného setkávání se svými sousedy na organizovaných schůzích, jsou rozdílné.

Na tuto otázku odpovědělo 91% respondentů, kteří se nesetkávají na žádných schůzích svolávaných autoritami. Opačný názor vyjádřilo 9% respondentů z celkových 212.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 142,8113$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(2) = 5,991$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Ot. č. 6 Řekl (a) byste, že se setkáváte pravidelně (cca 1x do měsíce) se svými sousedy z vlastní iniciativy (posezení, grilování, návštěva apod.)?

Graf 5 Pravidelné setkávání se z vlastní iniciativy

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

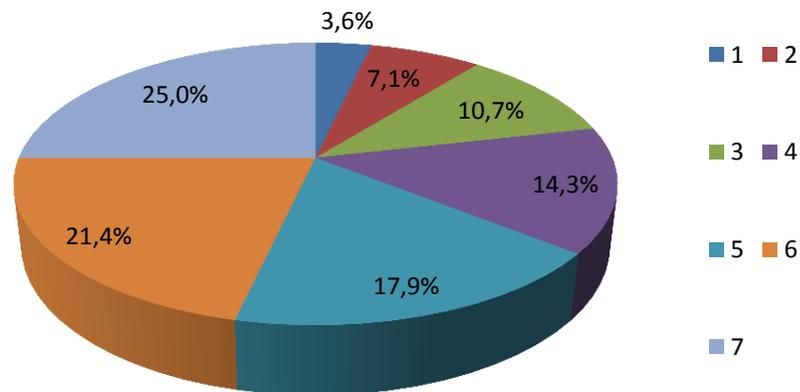
H_0 : Četnosti odpovědí pravidelného setkávání se svými sousedy z vlastní iniciativy, jsou stejné.

H_A : Četnosti odpovědí pravidelného setkávání se svými sousedy z vlastní iniciativy, jsou rozdílné.

Na tuto otázku odpovědělo celkově 212 respondentů. Z grafu můžeme vidět, že odpovědi byly 72,2 % nesetkávají se, zbylých 27,8 % se setkává pravidelně z vlastní iniciativy.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 41,67925$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(2) = 5,991$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Který ze dvou popisů, dle Vás, lépe vystihuje vztahy mezi lidmi v naší společnosti?

Graf 6 Hodnocení vztahů mezi lidmi v naší společnosti

Legenda:

1 = V naší společnosti převládá tolerance, rozumný a střízlivý způsob hodnocení různých věcí a snaha o vzájemné porozumění a dohodu.

2 = V naší společnosti často převládá tolerance, rozumný a střízlivý způsob hodnocení různých věcí a snaha o vzájemné porozumění a dohodu.

3 = V naší společnosti méně často převládá tolerance rozumný a střízlivý způsob hodnocení různých věcí a snaha o vzájemné porozumění a dohodu.

4 = V naší společnosti jsou sice konflikty, závist a nevraživost, ale také rozumné hodnocení různých věcí, snaha o vzájemné porozumění a dohodu.

5 = V naší společnosti méně často převládá závist, nevraživost a konflikty, v hodnocení málokdy vítězí rozum a střízlivost, přijatá řešení jsou lidem vnucována.

6 = V naší společnosti často převládá závist, nevraživost a konflikty, v hodnocení málokdy vítězí rozum a střízlivost, přijatá řešení jsou lidem vnucována.

7 = V naší společnosti převládá závist, nevraživost a konflikty, v hodnocení málokdy vítězí rozum a střízlivost, přijatá řešení jsou lidem vnucována.

Byly stanoveny tyto věcné hypotézy:

H_0 : Četnosti odpovědí v popisu vystihující vztahy mezi lidmi v naší společnosti, jsou stejné.

H_A: Četnosti odpovědí v popisu vystihující vztahy mezi lidmi v naší společnosti, jsou rozdílné.

Otázka č. 7 **Který ze dvou popisu, dle Vás, lépe vystihuje vztahy mezi lidmi v naší společnosti?** Tato otázka nabízela sedm odpovědí, které jsme popsali výše, respondent měl zadánou pouze hodnotu 1 a hodnotu 7, musel si sám odstupňovat na škále, ke kterému názoru se přiklání.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 63,90566$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(7) = 14,067$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(7) = 14,067$ kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Z výpočtu aritmetického průměru (4,132075) jsme zjistili, že nejčastější volenou hodnotou respondentů byla po zaokrouhlení 4, která by se dala nazvat jako střední hodnota mezi dvěma radikálními názory na vztahy mezi lidmi v naší společnosti.

Z výpočtu mediánu, kdy nám vyšla hodnota 4, taktéž se můžeme přiklonit ke střední hodnotě názorů.

A z výpočtu průměru modus, kde vyšla hodnota 4, kterou opět můžeme interpretovat jako střední hodnotu mezi radikálními názory na vztahy ve společnosti. Všechny průměry byly počítány statistickými funkcemi v programu Microsoft Excel.

V otázce č. 8, respondenti odpovídali, **za jakou životní úroveň považují svou domácnost.**

Považujete životní úroveň Vaší domácnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost
neutrální	23	10,9 %
za dobrou	58	27,4 %
za spíše dobrou	80	37,7 %
za spíše špatnou	10	4,7 %
za velmi dobrou	41	19,3 %
celkem	212	100,0%

Tabulka 12 Životní úroveň

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

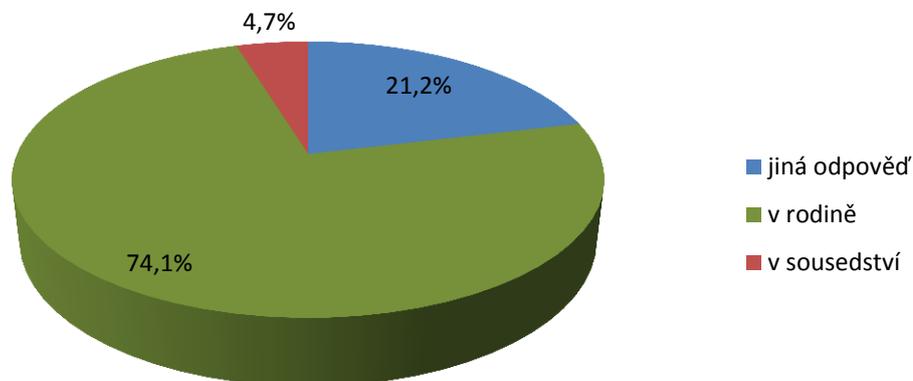
H_0 : Četnosti v odpovědích životní úrovně domácnosti, jsou stejné.

H_A : Četnosti v odpovědích životní úrovně domácnosti, jsou rozdílné.

Odpovědi byly následující, 37,7 % respondentů považuje svou životní úroveň za spíše dobrou, 27,4 % za dobrou a za velmi dobrou 19,3 %. Jako neutrální svou životní úroveň považuje 10,9 % a za spíše špatnou ji považuje 4,7 % respondentů.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 72,76415$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(5) = 11,070$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(5) = 11,070$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Ot. č. 9 Pokud existuje osoba, které si vážíte či obdivujete nebo je Vaším vzorem, v jakém okruhu se tato osoba nachází?

Graf 7 Okruh, kde se nachází osoba, jež si respondenti váží, obdivují ji, či je vzorem

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

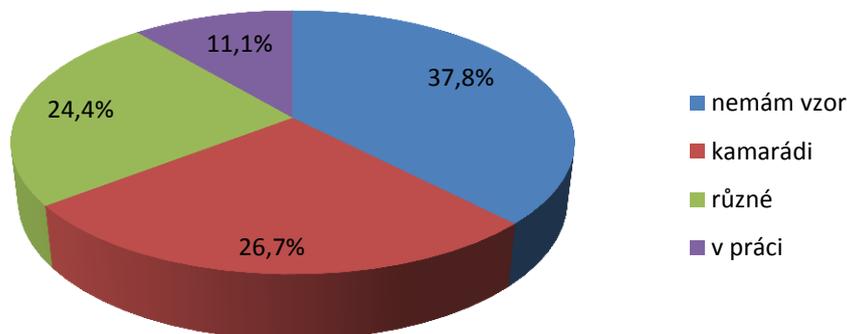
H_0 : Četnosti v odpovědích respondentů, kde se nachází osoba, které si respondenti váží, obdivují či je jejich vzorem, jsou stejné.

H_A : Četnosti v odpovědích respondentů, kde se nachází osoba, které si respondenti váží, obdivují či je jejich vzorem, jsou rozdílné.

Otázka č. 9, kde jsme se dotazovali, zda existuje osoba, které si respondenti váží, obdivují ji, či je jejich vzorem, v jakém okruhu se tato osoba nachází, byla složena ze dvou uzavřených odpovědí a jedné otevřené, kde se mohl respondent vyjádřit vlastními slovy. Odpovědi byli následující 74,1 %, tedy 157 odpovědí bylo v rodině a 4,7 %, tedy 10 v sousedství. Jinou, čili vlastní odpověď zvolilo 21,2 % čili 45 respondentů.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 166,8774$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

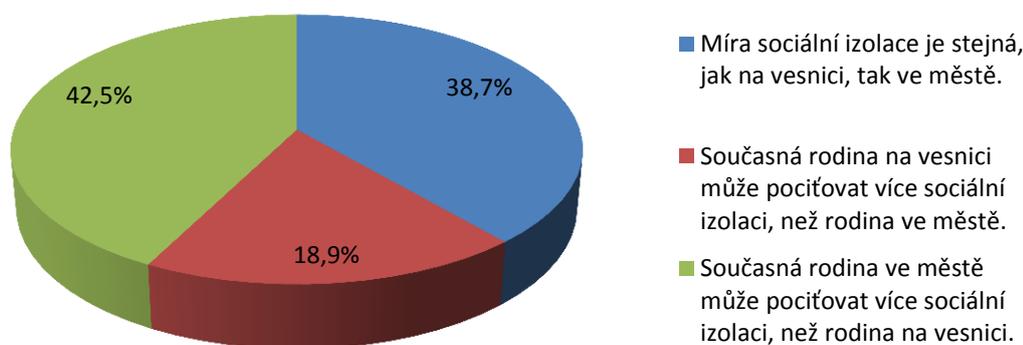
V jakém okruhu se nachází osoba, která je Vám vzorem:

Graf 8 Okruh, kde se nachází osoba, jež si respondenti váží, obdivují ji, či je vzorem – vlastní odpověď

Z vyhodnocení slovních čili vlastních odpovědí u otázky č. 9 vyplynulo následující, celkem zvolilo 45 respondentů možnost vlastní odpovědi z toho 17 odpovědí, tedy 37,8 % odpovědělo, že nemají vzor, 12 odpovědí, tedy 26,7 % mají vzor mezi kamarády, 5 respondentů, tedy 11 % vzor v práci a zbylých 11 respondentů tedy, 24,4 % odpovědělo např., že mají vzor mezi sportovci, moderátory, učiteli apod.

Ot. č 10 Zaškrtněte, ke kterému názoru se více kloníte:

Graf 9 Názory na sociální izolaci

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

H_0 : Četnosti v odpovědích respondentů, zjišťující míru sociální izolace, jsou stejné.

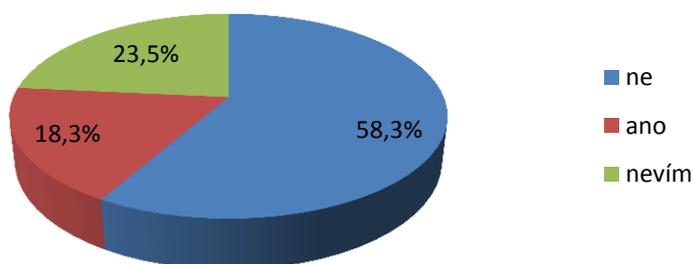
H_A : Četnosti v odpovědích respondentů, zjišťující míru sociální izolace, jsou rozdílné.

Otázka č. 10, kterou jsme zjišťovali, **ke kterému názoru o sociální izolaci**, se respondenti více přiklání, měla následující výsledky, nejvíce se respondenti přikláněli k názoru, že míra sociální izolace je stejná, jak na vesnici, tak ve městě, a to 38,7 % tedy 82 odpovědí, dále názor, že současná rodina ve městě může pociťovat více sociální izolaci, než rodina na vesnici, a to 42,5 %, tedy 90 odpovědí a zbylých 18,9 %, tedy 40 odpovědí respondentů zastávalo názor, že současná rodina na vesnici může pociťovat více sociální izolaci, než rodina ve městě.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 20,41596$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Na otázku č. 14 a 15 se týká pouze odpovědí pro město a odpovídali pouze ti respondenti, kteří v otázce č. 13 odpověděli, že bydlí ve městě. Celkový počet respondentů, kteří uvedli, že žijí ve městě, byl 115.

Ot. č14 Myslíte si, že nově příchozí/přistěhovaná rodina má těžší sociální adaptaci (přizpůsobení se) do prostředí společnosti Vašeho města?

Graf 10 Sociální adaptace – odpovědi respondentů z města

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

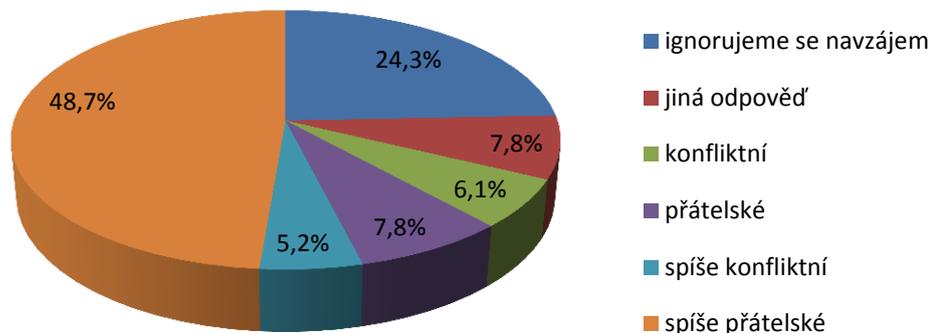
H_0 : Četnosti odpovědí respondentů v názorech na sociální adaptaci ve městě, jsou stejné.

H_A : Četnosti odpovědí respondentů v názorech na sociální adaptaci ve městě, jsou rozdílné.

Otázka č. 14 **Myslíte si, že nově příchozí/přistěhovaná rodina má těžší sociální adaptaci (přizpůsobení se) do prostředí společnosti Vašeho města?** Odpovědělo celkově 115 respondentů, z toho 58,3 %, tedy 67 si nemyslí, že má nově příchozí/přistěhovaná rodina těžší adaptaci do prostředí města, 23,5 %, tedy 27 respondentů odpovědělo, že neví, a zbylých 18,3 %, tedy 21 označilo odpověď ano, že nově příchozí/přistěhovaná rodina má těžší sociální adaptaci do prostředí města.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 62,08018$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Ot. č. 15 Jaké vztahy panují u Vás ve městě:

Graf 11 Hodnocení sousedských vztahů ve městě

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

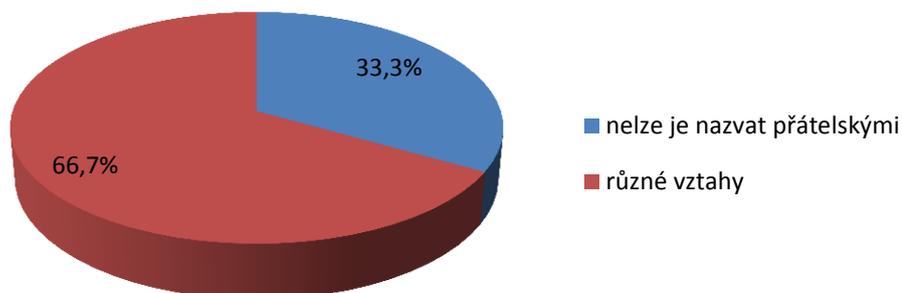
H_0 : Četnosti odpovědí respondentů, kteří hodnotí, jaké vztahy panují ve městě, jsou stejné.

H_A : Četnosti odpovědí respondentů, kteří hodnotí, jaké vztahy panují ve městě, jsou rozdílné.

Otázka č. 15 se dotazovala na to, **jaké vztahy panují u respondentů ve městě**. Odpovědi byly následující, největší četnost byla u odpovědi spíše přátelské vztahy, tedy 56 respondentů 48,7 %, další byla odpověď ignorujeme se navzájem, tedy 28 respondentů 24,4 %, další odpovědi se nedostaly přes 10 respondentů a byly to následující: přátelské vztahy 9 respondentů 7,8 %, jiná odpověď respondentů 9 čili 7,8 %, dále konfliktní 7 tedy 6,1 %, a spíše konfliktní 7 respondentů, a tedy 6,1 % z celkových 115.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2=99,93396$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(6)=12,592$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(6)=12,592$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Jaké vztahy panují u Vás ve městě: vlastní odpověď

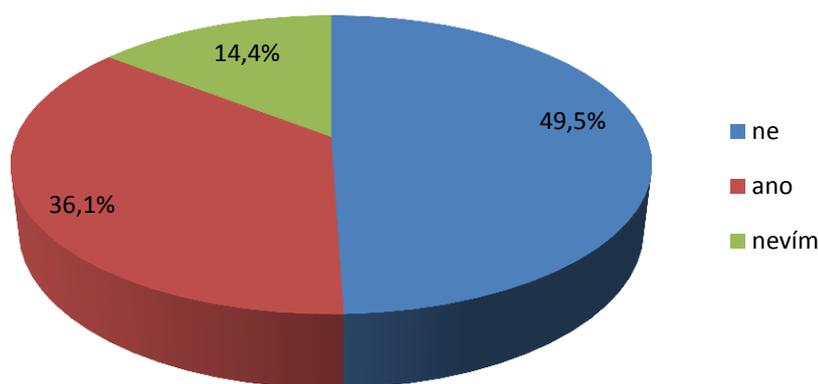

Graf 12 Hodnocení sousedských vztahů ve městě – vlastní odpověď

Pokud byla odpověď v této otázce jiná tj. vlastní, respondenti odpovídali tímto způsobem, 33,3 % čili 3 respondenti odpověděli, že je nelze nazvat v žádném případě přátelskými a 66,7 % čili 6 respondentů odpovědělo, že u nich ve městě existují různé vztahy např. odpověď, že se o vztahy ostatních respondent nestará a chce aby totéž dělali ostatní.

Na otázku č. 16 a 17, která se týkala pouze vesnice, odpovídali respondenti, kteří uvedli v otázce č. 13, že bydlí na vesnici. Celkem uvedlo 97 respondentů, že pochází z vesnického prostředí.

Ot. č 16 Myslíte si, že nově příchozí/přistěhovaná rodina má těžší sociální adaptaci (přizpůsobení se) do prostředí společnosti Vaší vesnice?

Graf 13 Sociální adaptace – odpovědi respondentů z vesnice

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

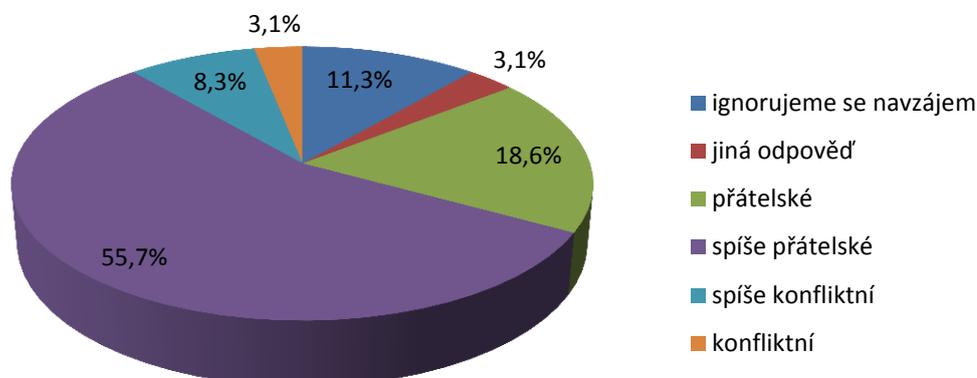
H_0 : Četnosti odpovědí respondentů v názorech na sociální adaptaci na vesnici, jsou stejné.

H_A : Četnosti odpovědí respondentů v názorech na sociální adaptaci na vesnici, jsou rozdílné.

Otázka č. 16 **Myslíte si, že nově příchozí/přistěhovaná rodina má těžší sociální adaptaci (přizpůsobení se) do prostředí společnosti Vaší vesnice?** Z 97 odpovědí můžeme interpretovat tyto výsledky, 49,5 %, tedy 48 uvedlo, že nově příchozí/přistěhovaná rodina nemá těžší sociální adaptaci do prostředí vesnice, 36,1 %, tedy 35 respondentů si myslí, že sociální adaptace nově přistěhované/příchozí rodiny je těžší, zbylých 14,4 %, čili 14 respondentů odpovědělo, že neví.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 70,71225$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Ot. č. 17 Jaké vztahy panují u Vás na vesnici:

Graf 14 Hodnocení sousedských vztahů na vesnici

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

H_0 : Četnosti odpovědí respondentů, kteří hodnotí, jaké vztahy panují na vesnici, jsou stejné.

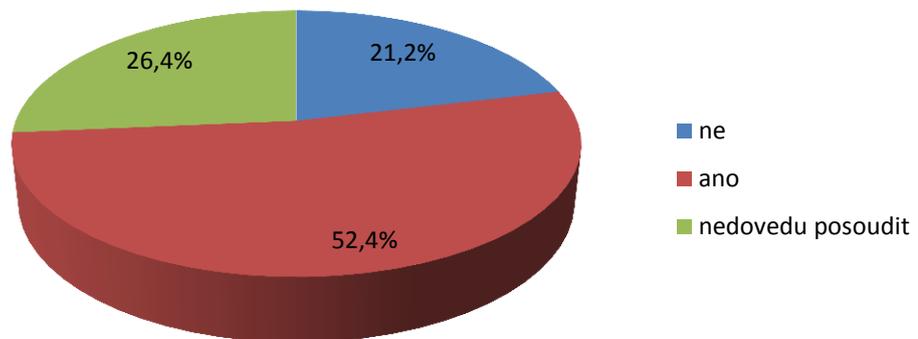
H_A : Četnosti odpovědí respondentů, kteří hodnotí, jaké vztahy panují na vesnici, jsou rozdílné.

Otázka č. 17 se zabývala **vztahy, jaké panují u respondenta na vesnici**. Z celkových 97 odpovědí bylo nejvíce, tedy 55,7 % a tedy 54 respondentů spíše přátelských, 18,6 % čili 18 přátelských, dále odpovědi, že se ignorují navzájem, a to 11,3 % čili 11, spíše konfliktní 8,3 % tedy 8 a jiná odpověď a konfliktní vztahy mají shodně 3,1 % odpovědí čili 3 respondenti.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 115,9691$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(6) = 12,592$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(6) = 12,592$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Pokud na otázku č. 17 zvolil respondent odpověď jiná, tj. vlastní respondenti odpověděli, že hodnotí své vztahy, jako různé např. se respondent nemohl rozhodnout, zda by vztahy hodnotil úplně jako konfliktní, neboť určité konflikty se projevují, či se vyskytla odpověď, že se respondent do vztahů na vesnici vůbec neplete a nezajímají ho.

Ot. č 18 Jste spokojen (a) se vztahy, které panují ve Vašem bydlišti?

Graf 15 Spokojenost se vztahy v bydlišti

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

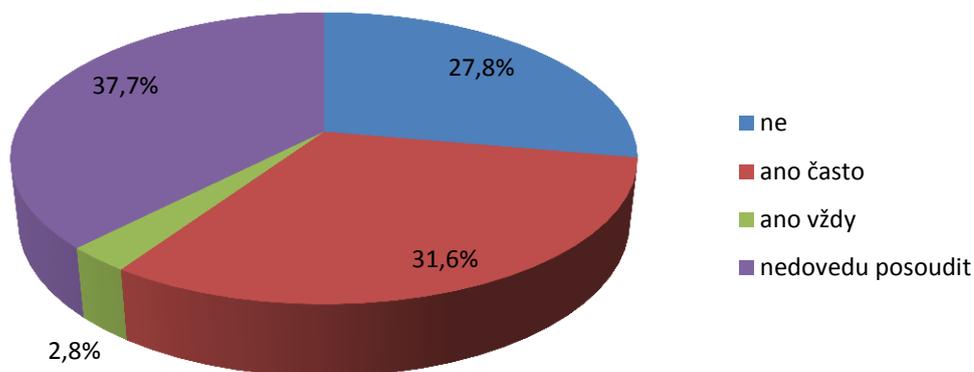
H_0 : Četnosti odpovědí respondentů o spokojenosti se vztahy, jež panují v jejich bydlišti, jsou stejné.

H_A : Četnosti odpovědí respondentů o spokojenosti se vztahy, jež panují v jejich bydlišti, jsou rozdílné.

Otázka č. 18, která hodnotila, jak je respondent spokojen se vztahy, jež panují v jeho bydlišti. Tato otázka již byla určena pro všechny respondenty, celkově tedy odpovědělo 212 respondentů. Z toho 52,4 % odpovědělo, že jsou spokojeni, 26,4 %, že tento stav nedovedou posoudit a 21,2 %, že spokojeni se vztahy nejsou.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 35,3868$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, byla přijata hypotéza alternativní $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Ot. č 19 Můžete očekávat od sousedů podporu Vaší osoby?

Graf 16 Očekávání podpory od sousedů

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

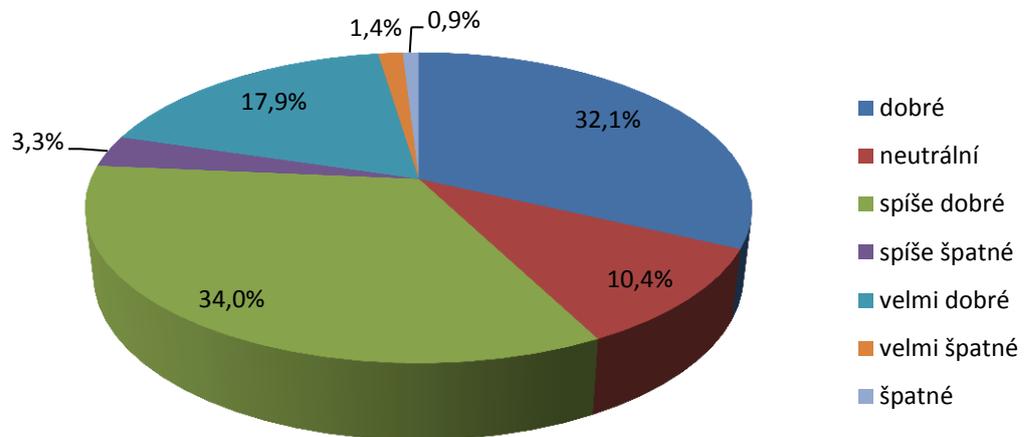
H_0 : Četnosti odpovědí respondentů, kteří hodnotili, zda mohou očekávat od sousedů podporu jejich osoby, jsou stejné.

H_A : Četnosti odpovědí respondentů, kteří hodnotili, zda mohou očekávat od sousedů podporu jejich osoby, jsou rozdílné.

Otázka č. 19 se zaměřovala na to, zda může respondent **očekávat od sousedů podporu vlastní osoby**. Celkový počet odpovědí byl 212, z toho nejvíce odpovědí bylo, že respondent nedovede toto posoudit, a to 80 odpovědí, dále 67 s častou podporou osoby, 59 respondentů odpovědělo, že žádnou podporu od sousedů očekávat nemohou. Zbýlých 6 respondentů uvedlo, že podporu mohou očekávat vždy. Procentní vyjádření odpovědí respondentů na otázku č. 19, uvádíme níže v grafu 7.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 59,81133$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(4) = 9,488$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(4) = 9,488$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Ot. č. 22 Považujete své komunikační schopnosti za:

Graf 17 Hodnocení komunikačních schopností respondentů

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

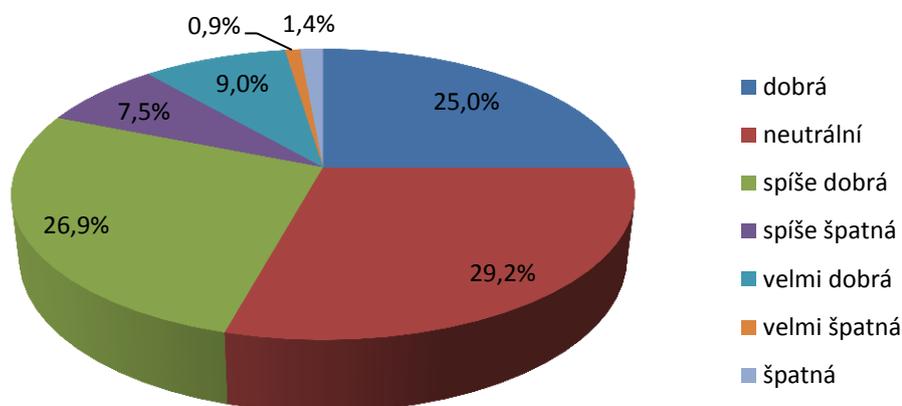
H_0 : Četnosti odpovědí respondentů v hodnocení svých komunikačních schopností, jsou stejné.

H_A : Četnosti odpovědí respondentů, v hodnocení svých komunikačních schopností, jsou rozdílné.

Otázka č. 22 se zabývala subjektivním **hodnocením komunikačních schopností** respondentů. Z celkových 212 respondentů odpovědělo 34 % čili 72, že mají velmi dobré komunikační schopnosti, 32,1 %, čili 68 respondentů dobré komunikační schopnosti, dále 17,9 %, a tedy 38 respondentů velmi dobré a neutrální 10,4 % odpovědí, čili 22 respondentů. Zbylé odpovědi byly 3,3 %, čili 7 respondentů spíše špatné schopnosti, 1,4 %, 3 respondenti velmi špatné a 0,9 %, čili 2 respondenti špatné komunikační schopnosti.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 177,5566$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(7) = 14,067$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(7) = 14,067$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Ot. č 27 Jaká je úroveň komunikace tváří tvář ve Vašich sousedských vztazích?

Graf 18 Hodnocení komunikace tváří tvář v sousedských vztazích

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

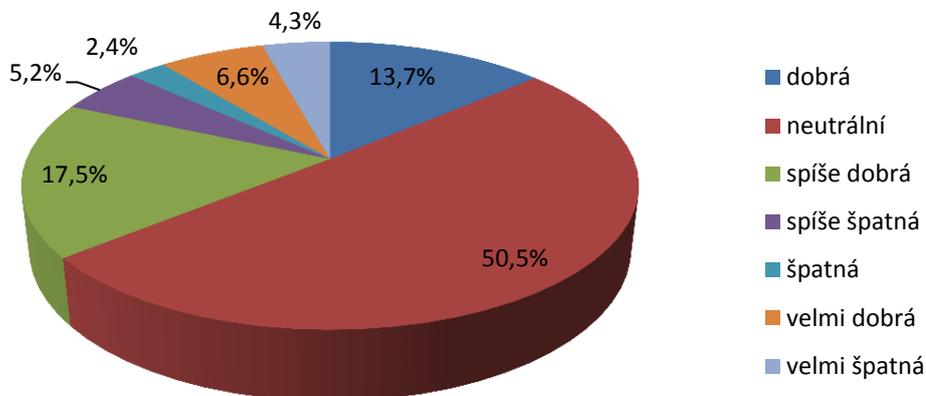
H_0 : Četnosti odpovědí respondentů v úrovních komunikace tváří tvář v sousedských vztazích, jsou stejné.

H_A : Četnosti odpovědí respondentů v úrovních komunikace tváří tvář v sousedských vztazích, jsou rozdílné

Otázka č. 27, se zabývala **úrovní komunikace tváří tvář ve Vašich sousedských vztazích**. Z celkových 212 opět odpověděli respondenti následovně, a to 29,3 % čili 62 respondentů hodnotilo komunikaci jako dobrou, 26,9 % a tedy 57 jako spíše dobrou, 25 % či 53 respondentů jako dobrou, 9 %, čili 19 respondentů jako velmi dobrou a zbylý počet respondentů jako spíše špatnou, a to 7,6 % či 16 respondentů, nebo jako špatnou hodnotilo 1,4 % a tedy 3 respondenti a velmi špatnou 0,9 % odpovědí čili 2 respondenti.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 135,7547$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(7) = 14,067$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(7) = 14,067$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Ot. č. 28 Jaká je úroveň komunikace neverbální ve Vašich sousedských vztazích?

Graf 19 Hodnocení neverbální komunikace v sousedských vztazích

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

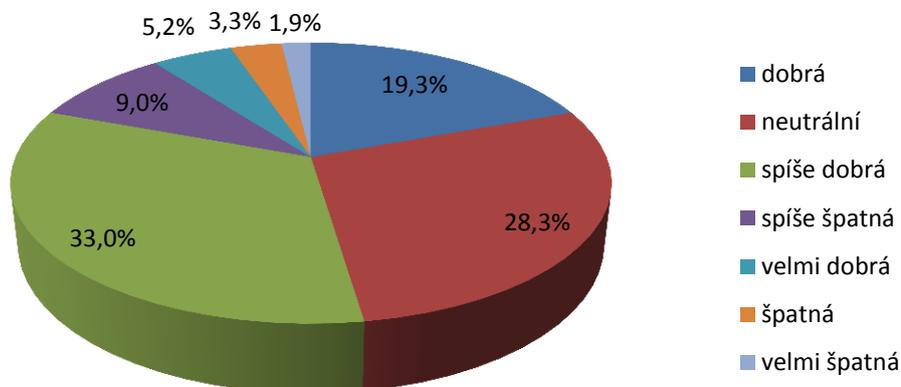
H_0 : Četnosti odpovědí respondentů v úrovních neverbální komunikace v sousedských vztazích, jsou stejné.

H_A : Četnosti odpovědí respondentů v úrovních neverbální komunikace v sousedských vztazích, jsou rozdílné

Otázkou č. 28, kterou jsme se dotazovali na **úroveň neverbální komunikace v sousedských vztazích**, jsme zjistili, že 50,5 % čili 107 respondentů hodnotí neverbální komunikaci jako neutrální, 17,5 % čili 37 jako spíše dobrou a 13,7 % čili 29 jako dobrou. Zbylé odpovědi nepřesáhly v procentuálním vyjádření 7 %, a byly to možnosti velmi dobrá 6,6 % a tedy 14 respondentů, spíše špatná 5,2 % čili 11 respondentů, velmi špatná 4,3 % tedy 9 a špatná 2,4 % odpovědí čili 5 respondentů.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 252,9717$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(7) = 14,067$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(7) = 14,067$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Ot. č 29 Jaká je úroveň kvality vztahů ve Vašich sousedských vztazích?

Graf 20 Hodnocení kvality sousedských vztahů

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

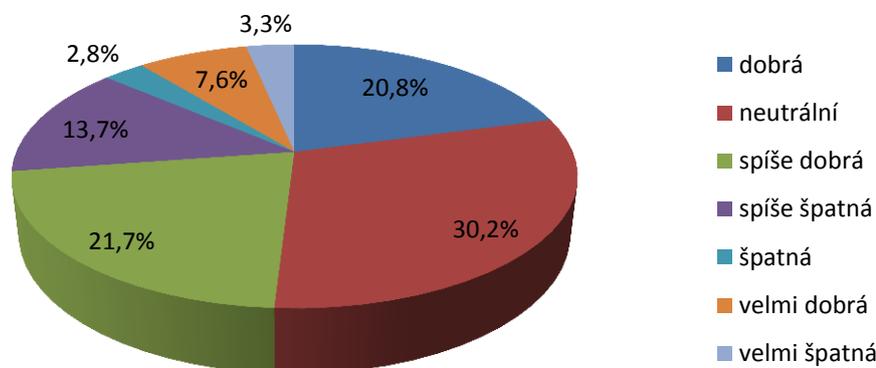
H_0 : Četnosti odpovědí respondentů zjišťující úroveň kvality sousedských vztahů, jsou stejné.

H_A : Četnosti odpovědí respondentů zjišťující úroveň kvality sousedských vztahů, jsou rozdílné.

Otázka č. 29 se zabývala **úrovní kvality vztahů v sousedských vztazích**. Celkově ji zodpovědělo 212 respondentů, nejčastěji se vyskytla odpověď 'spíše dobrá', a to 33 % odpovědí, neutrální 28,3 % a dobrá 19,3 % odpovědí. Další možnosti této otázky nepřesáhly 9 %, a byly to tyto, spíše špatná 9 %, velmi dobrá 5,2 %, špatná 3,3 % a velmi špatná 1,89 % odpovědí respondentů.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 142,2264352$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(7) = 14,067$, byla přijata hypotéza alternativní a tedy že, $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(7) = 14,067$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Ot. č 30 Jaká je úroveň sousedské výpomoci ve Vašich sousedských vztazích?

Graf 21 Hodnocení úrovně sousedské výpomoci

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

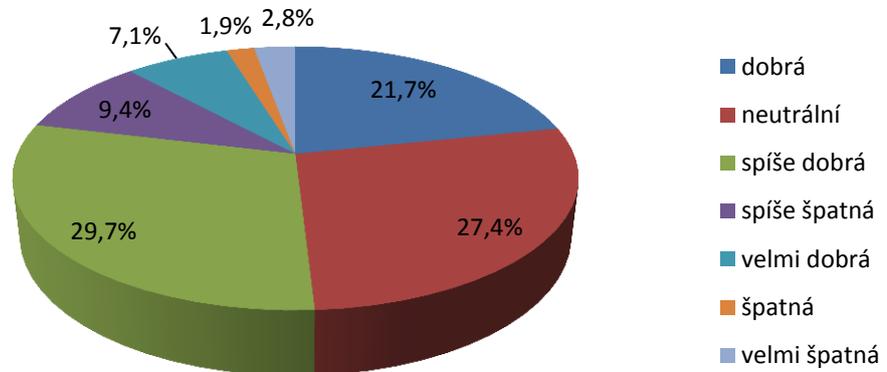
H_0 : Četnosti odpovědí respondentů zjišťující úroveň sousedské výpomoci, jsou stejné.

H_A : Četnosti odpovědí respondentů zjišťující úroveň sousedské výpomoci, jsou rozdílné.

Otázkou č 30, jsme zjišťovali, **jaká je úroveň sousedské výpomoci v sousedských vztazích**. Z celkových 212 odpovědí jsme zjistili, že 30,2 % čili 64 respondentů ji hodnotí jako neutrální, 21,7 % čili 46 respondentů jako spíše dobrou, 20,8 % čili 44 respondentů, jako dobrou, 7,6 % a tedy 16 respondentů jako velmi dobrou a 13,7 % čili 29 respondentů jako spíše špatnou. Dále se vyskytly i odpovědi, kdy respondenti hodnotili úroveň sousedské výpomoci jako špatnou, a to 2,8 % čili 6 a velmi špatnou 3,3 % odpovědí čili 7 respondentů.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 96,06605$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(7) = 14,067$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(7) = 14,067$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Ot. č 31 Jaká je úroveň vzájemné úcty ve Vašich sousedských vztazích?

Graf 22 Hodnocení úrovně vzájemné úcty v sousedských vztazích

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

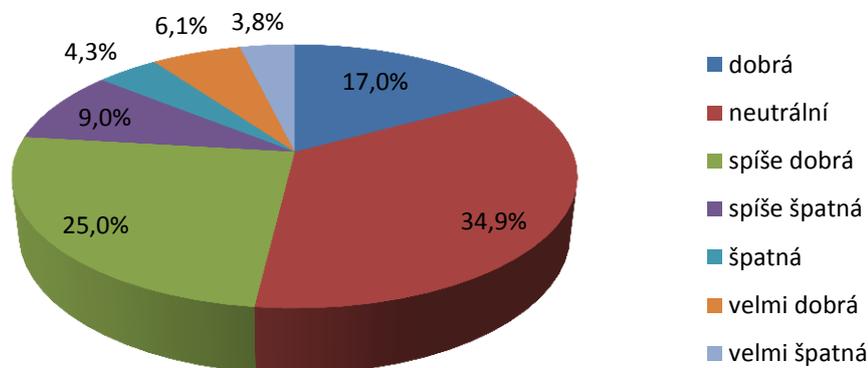
H_0 : Četnosti v odpovědích respondentů zjišťující úroveň vzájemné úcty v sousedských vztazích, jsou stejné.

H_A : Četnosti v odpovědích respondentů zjišťující úroveň vzájemné úcty v sousedských vztazích, jsou rozdílné.

Otázka č. 31 se zabývala **úrovní vzájemné úcty v sousedských vztazích**. Z celkových 212 odpovědí jsme spočítali následující výsledky. Jako spíše dobrou vzájemnou úctu pocíťovalo 29,7 % čili 63 respondentů, 27,4 %, 58 jako neutrální, a 21,7 % 46 jako dobrou úroveň vzájemné úcty. Jako spíše špatnou úroveň vzájemné úcty uvedlo 9,4 %, a to 20 respondentů, jako velmi dobrou 7,1 % odpovědí a tedy 15 respondentů. A nejméně uvedlo špatnou 1,9 %, a to 4 respondenti a velmi špatnou 2,8 % odpovědí 6 respondentů.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 122,3491$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(7) = 14,067$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(7) = 14,067$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

Ot. č 32 Jaká je úroveň vzájemné podpory ve Vašich sousedských vztazích?

Graf 23 Hodnocení úrovně vzájemné podpory v sousedských vztazích

Byly stanoveny tyto statistické hypotézy:

H_0 : Četnosti odpovědí respondentů zjišťující úroveň vzájemné podpory v sousedských vztazích, jsou stejné.

H_A : Četnosti odpovědí respondentů zjišťující úroveň vzájemné podpory v sousedských vztazích, jsou rozdílné.

Otázka č. 32, se zabývala **úrovní vzájemné podpory v sousedských vztazích**. Z celkových 212 odpovědí můžeme vyčíst, že 34,9 % odpovědělo, že úroveň vzájemné podpory je neutrální, dále 25 % spíše dobrá, 17 % dobrá. Další odpovědi nepřesáhly 9 %, a byly to tyto, spíše špatná 9 %, velmi dobrá 6,1 %, špatná 4,3 % a velmi špatná úroveň vzájemné podpory v sousedských vztazích 3,8 % odpovědí.

Na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 126,6415$, s porovnáním kritické hodnoty $\chi^2_{0,05}(7) = 14,067$, byla přijata hypotéza alternativní $-\chi^2 > \chi^2_{0,05}(7) = 14,067$, kdy můžeme konstatovat, že mezi získanými daty existuje statisticky významný rozdíl.

5.3 VZTAHOVÁ ANALÝZA DAT

V této kapitole jsme se snažili najít určité vztahy mezi jednotlivými otázkami. Např. jaké mohou být vztahy v porovnání prostředí venkova a města. Stanovili jsme si celkově

13 hypotéz, které jsme následně podrobili ověření Testu Chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Vždy u každé hypotézy nalezneme kontingenční tabulku a nulovou a alternativní hypotézu, kterou jsme pomocí testu Chí – kvadrát vyvrátili či potvrdili.

Dalo by se říci, že bydlíte:	Jaké máte zkušenosti se svými sousedy					Σ
	dobré	neutrální	spíše dobré	spíše špatné, špatné, velmi špatné	velmi dobré	
na vesnici	17	24	21	22	13	97
ve městě	26	29	32	11	17	115
Σ	43	53	53	33	30	212

Tabulka 13 Zkušenosti se sousedy vs. rozdělení vesnice a město

Pro otázku č. 1 Jaké máte zkušenosti se svými sousedy a otázku č. 13 Dalo by se říci, že bydlíte, jsme si stanovili tuto věcnou hypotézu:

1) Mezi zkušenostmi se sousedy u respondentů v prostředí existuje rozdíl.

H₀: Mezi četnostmi odpovědí na zkušenosti se sousedy u osob žijících v prostředí vesnickém a městském neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A: Mezi četnostmi odpovědí na zkušenosti se sousedy u osob žijících v prostředí vesnickém a městském existuje statisticky významný rozdíl.

Vzhledem k tomu, že vypočítaná $\chi^2 = 7,36322 < \chi^2_{0,05}(4) = 9,488$ než kritická hodnota odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme nulovou, a tedy, že mezi četnostmi odpovědí na zkušenosti se sousedy u osob žijících v prostředí vesnickém a městském neexistuje statisticky významný rozdíl.

Dalo by se říci, že bydlíte:	Myslíte si, že je možné podpořit sousedské vztahy:			Σ
	nesouhlasím	nevím	souhlasím	
na vesnici	21	29	47	97
ve městě	16	33	66	115
Σ	37	62	113	212

Tabulka 14 Rozdíly v názorech na zlepšení, podpoření sousedských vztahů vs. vesnice a město

Pro otázku č. 2. Myslíte si, že je možné (různými způsoby) podpořit Vaše sousedské vztahy a otázku č. 13 Dalo by se říci, že bydlíte, jsme si opět stanovili tuto věcnou hypotézu:

2) Mezi odpověďmi, že je možné různými způsoby podpořit sousedské vztahy u osob žijících v prostředí vesnickém a městském existuje rozdíl.

H₀: Mezi rozdíly v názorech na zlepšení či podpoření sousedských vztahů u osob žijících v prostředí vesnickém a městském neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A: Mezi rozdíly v názorech na zlepšení či podpoření sousedských vztahů u osob žijících v prostředí vesnickém a městském existuje statisticky významný rozdíl.

Jelikož je hodnota, kterou jsme vypočítali pomocí pozorovaných a očekávaných četností nižší, než hodnota kritická, $\chi^2 = 2,61900893 < \chi^2_{0,05}(2) = 5,991$, odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme hypotézu nulovou, a tedy, že mezi rozdíly v názorech na zlepšení či podpoření sousedských vztahů u osob žijících v prostředí vesnickém a městském neexistuje statisticky významný rozdíl.

Dalo by se říci, že bydlíte:	Na čem nejvíce záleží kvalita sousedských vztahů:								Σ
	jiná odpověď	na bezprostř. okolí, jestli umožňuje se setkávat	na délce bydlení v lokalitě	na majet. vztahu k bydlení, či zda mají obyv. děti	na věku obyv.	na velikosti obce, kde čl. žije	na vzdělání obyv.	nevím	
na vesnici	18	8	11	2	10	19	11	18	97
ve městě	31	10	19	7	16	10	5	17	115
Σ	49	18	30	9	26	29	16	35	212

Tabulka 15 Na čem záleží kvalita sousedských vztahů vs. vesnice a město

Pro otázku č. 4 Na čem nejvíce záleží kvalita sousedských vztahů a otázku č. 13 Dalo by se říci, že bydlíte, jsme si opět stanovili tuto věcnou hypotézu:

3) Mezi odpověďmi, na čem záleží kvalita sousedských vztahů, existuje rozdíl v prostředí venkovském a městském.

H₀: V rozdílech názorů na čem záleží kvalita sousedských vztahů u osob žijících v prostředí vesnickém a městském neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A: V rozdílech názorů na čem záleží kvalita sousedských vztahů u osob žijících v prostředí vesnickém a městském existuje statisticky významný rozdíl.

Vzhledem k tomu, že vypočítaná hodnota je nižší, než hodnota kritická, $\chi^2 = 13,6084039 < \chi^2_{0,05}(7) = 14,067$, odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme hypotézu nulovou, tzn., že v rozdílech názorů na čem záleží kvalita sousedských vztahů u osob žijících v prostředí vesnickém a městském neexistuje statisticky významný rozdíl.

Dalo by se říci, že bydlíte:	Řekl (a) byste, že se setkáváte pravidelně se sousedy na organizovaných schůzích svolávaných autoritou		Σ
	ne	ano	
na vesnici	91	6	97
ve městě	102	13	115
Σ	193	19	212

Tabulka 16 Pravidelné setkávání se sousedy organizovaně vs. vesnice a město

Pro otázku č. 5 Řekl (a) byste, že se setkáváte pravidelně (cca 1x do měsíce) se svými sousedy na organizovaných schůzích svolávaných autoritou (např. domovní schůze, schůze osadního výboru apod.) a otázku č. 13 Dalo by se říci, že bydlíte, jsme si opět stanovili tuto věcnou hypotézu:

4) Mezi odpověďmi v četnostech pravidelného setkávání se sousedy na organizovaných schůzích autoritou u osob žijících v prostředí venkovském a městském existuje rozdíl.

H₀: V rozdílech četnosti pravidelného setkávání se sousedy na organizovaných schůzích autoritou u osob žijících v prostředí venkovském a městském neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A: V rozdílech četnosti pravidelného setkávání se sousedy na organizovaných schůzích autoritou u osob žijících v prostředí venkovském a městském existuje statisticky významný rozdíl.

Pomocí vzorce testu nezávislosti Chí – kvadrát pro čtyřpolní tabulku jsme stanovili, že vypočítaná hodnota je menší než hodnota kritická, a to tak, že platí vztah, $\chi^2 = 1,6897 < \chi^2_{0,01}(1) = 6,635$, a tím tedy odmítáme hypotézu alternativní a přijímáme hypotézu nulovou, a to tedy, že v rozdílech četnosti pravidelného setkávání se sousedy na organizovaných schůzích autoritou u osob žijících v prostředí venkovském a městském neexistuje statisticky významný rozdíl.

Dalo by se říci, že bydlíte:	Řekl (a) byste, že se setkáváte pravidelně se svými sousedy z vlastní iniciativy		Σ
	ne	ano	
na vesnici	60	37	97
ve městě	93	22	115
Σ	153	59	212

Tabulka 17 Pravidelné setkávání se sousedy z vlastní iniciativy vs. vesnice a město

Pro otázku č. 6 Řekl (a) byste, že se setkáváte pravidelně (cca 1x do měsíce) se svými sousedy z vlastní iniciativy (posezení, grilování, návštěva apod.) a otázku č. 13 Dalo by se říci, že bydlíte, jsme si opět stanovili tuto věcnou hypotézu:

5) Mezi osobami žijícími v prostředí vesnickém a městském v odpovědích na pravidelné setkávání se sousedy z vlastní iniciativy existuje rozdíl.

H₀: Rozdíly v četnostech pravidelného setkávání se sousedy z vlastní iniciativy u osob žijících v prostředí venkovském a městském nejsou statisticky významné.

H_A: Rozdíly v četnostech pravidelného setkávání se sousedy z vlastní iniciativy u osob žijících v prostředí venkovském a městském jsou statisticky významné.

Pomocí vzorce testu nezávislosti χ^2 – kvadrát pro čtyřpolní tabulku jsme výpočtem stanovili, že, tzn. že $\chi^2 = 9,471181972 > \chi^2_{0,01}(1) = 6,635$, a tím tedy odmítáme hypotézu nulovou a přijímáme hypotézu alternativní, a to tedy, že rozdíly v četnostech pravidelného setkávání se sousedy z vlastní iniciativy u osob žijících v prostředí venkovském a městském jsou statisticky významné.

Dalo by se říci, že bydlíte:	Považujete životní úroveň Vaší domácnosti:					Σ
	neutrální	za dobrou	za spíše dobrou	za spíše špatnou	za velmi dobrou	
na vesnici	15	23	40	6	13	97
ve městě	8	35	40	4	28	115
Σ	23	58	80	10	41	212

Tabulka 18 Životní úroveň domácnosti vs. vesnice a město

Pro otázku č. 8 Považujete životní úroveň Vaší domácnosti, a otázku č. 13 Dalo by se říci, že bydlíte, jsme si opět stanovili tuto věcnou hypotézu:

6) Mezi odpověďmi na životní úroveň domácnosti existuje rozdíl v prostředí vesnickém a městském.

H₀: Rozdíl v životní úrovni domácností u osob žijících v prostředí vesnickém a městském není statisticky významný.

H_A: Rozdíl v životní úrovni domácností u osob žijících v prostředí vesnickém a městském je statisticky významný.

Vzhledem k tomu, že vypočítaná testová hodnota je nižší, než hodnota kritická, $\chi^2 = 9,03785 < \chi^2_{0,05}(4) = 9,488$, odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme hypotézu nulovou, tzn., že rozdíl v životní úrovni domácností u osob žijících v prostředí vesnickém a městském není statisticky významný

Dalo by se říci, že bydlíte:	Pokud existuje osoba, které si vážíte, obdivujete nebo vzorem, v jakém okruhu nachází:			Σ
	jiná odpověď	v rodině	v sousedství	
na vesnici	19	71	7	97
ve městě	26	86	3	115
Σ	45	157	10	212

Tabulka 19 Osobní vzor vs. vesnice a město

Pro otázku č. 9 Pokud existuje osoba, které si vážíte či obdivujete nebo je Vaším vzorem, v jakém okruhu se tato osoba nachází, a otázku č. 13 Dalo by se říci, že bydlíte, jsme stanovili tuto věcnou hypotézu:

7) Mezi odpověďmi respondentů, kde se nachází osoba, které si váží, obdivují či je jejich vzorem existuje rozdíl v prostředí venkovském a městském.

H₀: Rozdíl v osobách, kterých si lidé váží nebo je obdivují u osob žijících v prostředí vesnickém a městském není statisticky významný.

H_A: Rozdíl v osobách, kterých si lidé váží nebo je obdivují u osob žijících v prostředí vesnickém a městském je statisticky významný.

Vzhledem k tomu, že vypočítaná testová hodnota je nižší, než hodnota kritická, $\chi^2 = 2,612541759 < \chi^2_{0,05}(2) = 5,991$, odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme hypotézu nulovou, tzn., že rozdíl v osobách, kterých si lidé váží nebo je obdivují u osob žijících v prostředí vesnickém a městském není statisticky významný.

Dalo by se říci, že bydlíte:	Ke kterému názoru se kloníte:			
	Míra sociální izolace je stejná, jak na vesnici, tak ve městě.	Současná rodina na vesnici může pociťovat více sociální izolaci, než rodina ve městě.	Současná rodina ve městě může pociťovat více sociální izolaci, než rodina na vesnici.	
na vesnici	39	20	38	97
ve městě	43	20	52	115
	82	40	90	212

Tabulka 20 Názor na sociální izolaci vs. vesnice a město

Pro otázku č. 10 Zaškrtněte, ke kterému názoru se více kloníte, a otázku č. 13 Dalo by se říci, že bydlíte, jsme stanovili tuto věcnou hypotézu:

8) Mezi názory na sociální izolaci osob žijících v prostředí vesnickém a městském existuje rozdíl.

H₀: Rozdíl v názorech na sociální izolaci u osob žijících v prostředí vesnickém a městském není statisticky významný.

H_A: Rozdíl v názorech na sociální izolaci u osob žijících v prostředí vesnickém a městském je statisticky významný.

Vzhledem k tomu, že vypočítaná testová hodnota je nižší, než hodnota kritická, a to takto, $\chi^2 = 0,850731 < \chi^2_{0,05}(2) = 5,991$, odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme hypotézu nulovou, tzn., že rozdíl v názorech na sociální izolaci u osob žijících v prostředí vesnickém a městském není statisticky významný.

Dalo by se říci, že bydlíte:	Můžete očekávat od sousedů podporu:			Σ
	ne	ano často, ano vždy	nedovedu posoudit	
na vesnici	34	28	35	97
ve městě	25	45	45	115
Σ	59	73	80	212

Tabulka 21 Podpora vs. vesnice a město

Pro otázku č. 19 Můžete očekávat od sousedů podporu Vaší osoby, a otázku č. 13 Dalo by se říci, že bydlíte, jsme zvolili tuto věcnou hypotézu:

9) Mezi názory v očekávání podpory vlastní osoby existuje rozdíl v prostředí města a vesnice.

H₀: Rozdíly v očekávání podpory osoby v prostředí města a vesnice nejsou statisticky významné.

H_A: Rozdíly v očekávání podpory osoby v prostředí města a vesnice jsou statisticky významné.

Vzhledem k tomu, že vypočítaná testová hodnota je nižší, než hodnota kritická, a to takto, $\chi^2 = 5,090178529 < \chi^2_{0,05}(2) = 5,991$, odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme hypotézu nulovou, tzn., že rozdíly v očekávání podpory osoby v prostředí města a vesnice nejsou statisticky významné.

Dalo by se říci, že bydlíte:	Jste spokojen (a) se vztahy, které panují ve Vašem bydlišti			Σ
	ne	ano	nedovedu posoudit	
na vesnici	29	49	19	97
ve městě	16	62	37	115
Σ	45	111	56	212

Tabulka 22 Spokojenost se vztahy vs. vesnice a město

Pro otázku č. 18 Jste spokojen (a) se vztahy, které panují ve Vašem bydlišti, a otázku č. 13 Dalo by se říci, že bydlíte, jsme stanovili tuto věcnou hypotézu.

10) Mezi názory spokojenosti vztahů, které panují v respondentově bydlišti, existuje rozdíl v prostředí města a vesnice.

H₀: Rozdíly v četnostech ve spokojenosti vztahů u osob, které žijí v prostředí vesnice a v prostředí města, nejsou statisticky významné.

H_A: Rozdíly v četnostech ve spokojenosti vztahů u osob, které žijí v prostředí vesnice a v prostředí města, jsou statisticky významné.

Vzhledem k tomu, že vypočítaná testová hodnota je vyšší, než hodnota kritická, a to takto, $\chi^2 = 9,6047307 > \chi^2_{0,05}(2) = 5,991$, odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní, a tedy, že rozdíly v četnostech ve spokojenosti vztahů u osob, které žijí v prostředí vesnice a v prostředí města, jsou statisticky významné

Dalo by se říci, že bydlíte:	Momentálně žijete v rodině, která je:			Σ
	dvougenerační	neúplná	nukleární	
na vesnici	42	10	45	97
ve městě	6	41	68	115
Σ	48	51	113	212

Tabulka 23 Typ rodiny vs. vesnice a město

Pro otázku č. 21 Momentálně žijete v rodině, která je, a otázku č. 13 Dalo by se říci, že bydlíte, jsme stanovili tuto věcnou hypotézu:

11) Mezi odpověďmi v druzích rodin existují rozdíly v prostředí města a vesnice.

H_0 : Rozdíly četností v druzích rodin, které žijí v prostředí města a vesnice nejsou statisticky významné.

H_A : Rozdíly četností v druzích rodin, které žijí v prostředí města a vesnice jsou statisticky významné.

Vzhledem k tomu, že vypočítaná testová hodnota je vyšší, než hodnota kritická, a to takto, $\chi^2 = 49,35202865 > \chi^2_{0,05}(2) = 5,991$, odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní, a to tedy, že rozdíly četností v druzích rodin, které žijí v prostředí města a vesnice jsou statisticky významné.

Dalo by se říci, že bydlíte:	Jaká je úroveň komunikace tváří v tvář ve Vašich sousedských vztazích:					Σ
	dobrá	neutrální	spíše dobrá	spíše špatná, velmi špatná, či špatná	velmi dobrá	
na vesnici	22	31	25	14	5	97
ve městě	30	31	32	7	15	115
Σ	52	62	57	21	20	212

Tabulka 24 Hodnocení komunikačních dovedností vs. vesnice a město

Pro otázku č. 27 Jaká je úroveň komunikace tváří v tvář ve Vašich sousedských vztazích, a otázku č. 13 Dalo by se říci, že bydlíte, jsme stanovili tuto věcnou hypotézu:

12) Mezi subjektivním hodnocením komunikačních dovedností existují rozdíly v prostředí vesnice a města.

H₀: Rozdíly v četnostech subjektivního hodnocení komunikačních dovedností nejsou statisticky významné.

H_A: Rozdíly v četnostech subjektivního hodnocení komunikačních dovedností jsou statisticky významné.

Vzhledem k tomu, že vypočítaná testová hodnota je nižší, než hodnota kritická, a to takto, $\chi^2 = 7,95278117 < \chi^2_{0,05}(4) = 9,488$, odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme hypotézu nulovou, a to tedy, že rozdíly v četnostech subjektivního hodnocení komunikačních dovedností nejsou statisticky významné

Dalo by se říci, že bydlíte:	Jaká je úroveň komunikace neverbální ve Vašich sousedských vztazích:					Σ
	dobrá	neutrální	spíše dobrá	spíše špatná, špatná, velmi špatná	velmi dobrá	
na vesnici	8	51	20	13	5	97
ve městě	21	56	17	12	9	115
Σ	29	107	37	25	14	212

Tabulka 25 Hodnocení neverbální komunikace vs. vesnice a město

Pro otázku č. 28 Jaká je úroveň komunikace neverbální ve Vašich sousedských vztazích, a otázku č. 13 Dalo by se říci, že bydlíte, jsme stanovili tuto věcnou hypotézu:

13) Mezi názory na neverbální komunikaci v sousedských vztazích existuje rozdíl v prostředí vesnice a města.

H_0 : Rozdíly v četnostech zvolené úrovně neverbální komunikace nejsou statisticky významné.

H_A : Rozdíly v četnostech zvolené úrovně neverbální komunikace jsou statisticky významné.

Vzhledem k tomu, že vypočítaná testová hodnota je nižší, než hodnota kritická, a to takto, $\chi^2 = 6,002299973 < \chi^2_{0,05}(4) = 9,488$, odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme hypotézu nulovou, tzn., že rozdíly v četnostech zvolené úrovně neverbální komunikace nejsou statisticky významné.

5.4 INTERPRETACE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V této kapitole přejdeme k vyvození závěrů a interpretaci výsledků. Jako metodu pro získání dat v praktické části jsme zvolili dotazníkové šetření. Tento dotazník nám pomohl alespoň částečně nahlédnout do problematiky interpersonálních vztahů, nyní bychom se pokusili výsledná data interpretovat. Abychom mohli vůbec udržet nějaké dobré mezilidské vztahy je potřeba dodržet hlavní předpoklad, a to mít správný přístup především k sobě samému. Úctu k člověku, uznání potřeb či zájmů nebo odlišností lidí.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 46 % respondentů pocházelo z prostředí vesnického a 54 % respondentů z prostředí městského, přičemž velikostní kategorie města, ze kterého respondent pocházel, se rozdělila do třech možností, a to 34 % pocházelo z obcí do 1000 obyvatel a 28 % od 1000 do 10 000 obyvatel, tedy z obce, které bychom mohli přiřadit k městskému prostředí. Posledních 38 % respondentů pocházelo z obce, jejíž velikost přesahuje 10 000 obyvatel, to by mohly být města jako Uherské hradiště, Zlín, Brno, či České Budějovice.

Největší zastoupení v našem výzkumném šetření měly osoby z úplné rodiny se středoškolským vzděláním, ve věku 20 – 30 let, jež jsou stále svobodné a dle dat z otázky na pohlaví, jsou to převážně osoby ženského pohlaví, a to 75 % respondentek.

Položky, jež zjišťovaly vztahy mezi sousedy, úroveň verbální a neverbální komunikace, vzájemné sousedské výpomoci, otázky, kterými jsme zjišťovali, zda jsou respondenti spokojeni se vztahy v jejich bydlišti apod., jsme zařadili vždy až ke konci dotazníku, a odpovědi se lišily v prostředí města a vesnice. Například v otázce č. 18, zda je respondent spokojen se vztahy, které panují v jeho bydlišti, by se dalo říci, že respondenti, jež pochází z města, jsou více spokojeni než respondenti pocházející z vesnice, ovšem více respondentů z města uvádí, že se tuto situaci nedovede posoudit, než respondenti z prostředí vesnice. U otázky č. 17, kdy jsme se dotazovali na vztahy, které panují ve městě či na vesnici, uvedli respondenti celkem stejným poměrem odpovědí, že u nich panují vztahy spíše přátelské. Ovšem v odpovědi, že se lidé ignorují navzájem, se přikláněli respondenti z města častěji, než respondenti, kteří uvedli, že pochází z vesnice.

Nyní bychom přešli ke konkrétním výzkumným problémům, které jsme si v této bakalářské práci stanovili, a to mezilidské vztahy rodiny a jejich různost v prostředí venkova a města.

Hlavní výzkumná otázka byla, jaké jsou interpersonální vztahy respondentů v souvislosti s prostředím. Mohli bychom dle výsledných dat říci, že tyto vztahy jsou celkem odlišné. Prvně jsme se zabývali, jaké mají respondenti zkušenosti se svými sousedy. Z dat vyplynulo, že zkušenosti se sousedy jsou o něco lepší u osob z prostředí města, a spíše neutrální u osob pocházející z prostředí vesnice. Z toho vyplývá, že respondenti z vesnického prostředí se spíše pravidelně nesetkávají na společných akcích např. při grilování, za to respondenti z prostředí města uváděli, že se setkávají, a to až o třetinu víckrát oproti venkovu. Nepotvrdil se tedy fakt, který uvádí Heřmanová a Patočka (2007, str. 61), že osoby, které pochází z městského prostředí jsou více zasaženy vzájemnou anonymitou a lhostejností.

Další otázkou, která byla již dílčí, jsme chtěli zjistit, jaká je míra subjektivní izolace na venkově a ve městě. K výsledku u této otázky nám pomohla položka č. 10 v dotazníku, kdy jsme zjišťovali názor respondentů na sociální izolaci. Otázku jsme vyhodnotili zvlášť pro vesnici a zvlášť pro město, a vyplynulo, že respondenti, jež uvedli, že pochází z vesnice, vidí sociální izolaci stejnou, a tedy jak ve městě, tak na vesnici, hned druhou nejčastější odpovědí byla sociální izolace, jež je pocíťována ve městě více, než sociální izolace na vesnici a nejméně se jich přiklánělo k názoru, že současná rodina na vesnici může pocíťovat sociální izolaci více, než rodina ve městě. U odpovědí respondentů pocházejících z městského prostředí jsme došli k výsledku, že nejvíce může sociální izolaci pocíťovat rodina žijící ve městě, než na vesnici, druhou čtenou odpovědí byla, že je míra sociální izolace stejná, jak na vesnici, tak ve městě, a v pořadí třetí odpovědí, s nejmenší četností je odpověď, že rodina pocíťuje izolaci více na vesnici, než rodina ve městě. Z toho tedy vyplývá, že míra sociální izolace ve městě byla respondenty z vesnice pocíťována jako stejná, avšak respondenty pocházející z města byla míra sociální izolace pocíťována více, než na vesnici. Toto zjištění může zapříčinit fakt, kdy Kraus a Poláčková (2001, str. 128) popisují, že život na vesnici se radikálně proměnil, už to není tak, že většina osob je zaměstnávána zemědělstvím, došlo k výraznému nárůstu mobility a vědeckého pokroku, a tím pádem se vesnické obyvatelstvo může cítit více „městské“.

V dotazníkovém šetření byla zařazena položka, kdy měl respondent uvést vlastními slovy, co pro něj znamená slovo domov. Tuto otázku jsme zvolili, abychom mohli výsledná data z dotazníkového šetření lépe interpretovat. Můžeme vidět rozdíly mezi prostředími, a to takové, že v prostředí vesnice berou respondenti domov jako místo, kde se setkávají s celou rodinou a řadí k tomu ještě i celkovou atmosféru jejich domu,

např. jejich vůni domova, teplo krbu. Kdežto u respondentů, kteří uvedli, že pochází z města, odpovídali častěji na tuto otázku spíše více stroze a stručněji, např. je to „jen“ místo kde žiji a kam se vracím popřípadě i kde se těším. Avšak v obou případech asociací z prostředí venkova či města nalezneme podobné znaky, a to, když respondenti uváděli, že domov je pro ně místo porozumění, lásky a důvěry, či je to místo, kde je zázemí, bezpečí a jistota nebo místo, kde je rodina a pohoda.

Další dílčí výzkumná otázka byla, jak respondenti hodnotí sousedské vztahy v prostředí venkova a města. Pro zjištění dat k této dílčí výzkumné otázce jsme použili opět položky v dotazníku, a to konkrétně otázky č. 18 a 17. Obě otázky směřovaly respondenta, aby odpověděl, zda je spokojen se vztahy a jak tyto vztahy hodnotí. Ve většině případů vyšlo, že jsou respondenti spokojeni se vztahy, které panují v jejich bydlišti, avšak více respondentů z prostředí města uvedlo, že spokojenost se vztahy v jeho bydlišti nedovedou posoudit. Tomu by také nasvědčoval fakt, že městské obyvatelstvo je více lhostejné než obyvatelstvo na vesnici (Heřmanová, Patočka, 2007, str. 62). Na druhou otázku jak respondent hodnotí vztahy na vesnici a ve městě, po sloučení odpovědí z města a vesnice, jsme dospěli k závěru, že nejčastější odpovědi jsou vztahy spíše přátelské či přátelské, dále se respondenti shodli druhým nejčetnějším počtem odpovědí na tom, že se ignorují navzájem, odpovědí, jež by vyjadřovali respondenti, že u nich panují vztahy konfliktní, či spíše konfliktní bylo nejméně. Můžeme tedy brát, jako odpověď na výzkumnou otázku, jak respondent hodnotí sousedské vztahy v prostředí venkova a města, že jsou u obou spíše přátelské, až přátelské, avšak častěji uvedli respondenti z prostředí města, že se ignorují navzájem, než z prostředí vesnice.

Další dílčí výzkumnou otázkou bylo, jak respondenti hodnotí interpersonální komunikaci v prostředí městském a venkovském. Tato výzkumná otázka byla zahrnuta v položkách dotazníku na samotném konci. Z dat můžeme říci, že respondenti se přikládali k hodnocení komunikace jako neutrální, či spíše dobrou, a to v prostředí města i vesnice. Z pohledu hodnocení neverbální komunikace vyplynulo, že respondenti ji hodnotí jako zcela neutrální.

Tento výzkum, ač v některých částech se dá porovnat či přímo srovnat s teoretickými východisky, se kterými jsme pracovali v teoretické části, nemůžeme vztahovat na celou populaci, neboť vzorek 212 respondentů nepokládáme jako reprezentativní pro celou Českou republiku.

Dalším bodem, kterým se budeme v této kapitole zabývat jsou stanovené hypotézy. Tyto hypotézy nalezneme v praktické části bakalářské práce. V rámci kvantitativního výzkumu jsme ověřovali výsledky pomocí Testu Chí- kvadrát, a buď jsme je potvrdili, či vyvraceli. Celkově jsme v této práci pracovali se 13 věcnými hypotézami, přičemž se nám potvrdilo, že existují statisticky významné rozdíly, mezi prostředím vesnickým a městským pouze u třech případů, a to u hypotézy 5):

Mezi osobami žijícími v prostředí vesnickém a městském v odpovědích na pravidelné setkávání se sousedy z vlastní iniciativy existuje rozdíl. Tato hypotéza po provedení Testu dobré shody Chí-kvadrát se nám potvrdila, a to tak, že mezi osobami žijícími v prostředí vesnickém a městském v odpovědích na pravidelné setkávání se sousedy z vlastní iniciativy existuje statisticky významný rozdíl. Můžeme tedy říci, že je zde tendence často se setkávat z vlastních iniciativ u osob z prostředí městského, než u osob pocházející z prostředí venkovského.

Dále u hypotézy 10):

Mezi názory spokojenosti vztahů, které panují v respondentově bydlišti, existuje rozdíl v prostředí města a vesnice. Tato hypotéza byla pomocí testování potvrzena, a to tak, že v názorech na spokojenost vztahů v bydlišti respondenta jsou rozdílné v prostředí města a vesnice, a tyto rozdíly jsou statisticky významné. Tuto výslednost můžeme interpretovat tak, že většina respondentů z prostředí vesnice uvedlo, že je spokojeno se vztahy, jež panují na vesnici. Kdežto u respondentů z městského prostředí bychom mohli říci, že jsou většinou také spokojeni, ale zároveň uváděli více, že tuto situaci nedovedou z vlastního pohledu posoudit.

A u hypotézy 11):

Mezi odpověďmi v družích rodin existují rozdíly v prostředí města a vesnice. Tato hypotéza byla testována a vyšel výsledek, že existují statistické rozdíly v družích rodin v prostředí vesnice a města. Zde můžeme výsledek interpretovat tak, že nejvíce osob, které pochází z prostředí vesnice uvedlo, že žije v rodině dvougenerační, kdežto u osob, které pochází z prostředí městského jsme zjistili, že se rodiny dvougenerační téměř nevyskytují.

Ostatní hypotézy nejsou již statisticky významné.

1) hypotéza zní: Existence rozdílu ve zkušenostech se svými sousedy u osob žijících v prostředí vesnickém a městském, je rozdílná. Pomocí Testu dobré shody Chí – kvadrátu,

se nám nepotvrdila a vyplynulo, že rozdílnost není statisticky významná, a tedy odpovědi, jež jsme sesbírali pomocí dotazníku, jsou spíše dílem náhody, ale jsou stále rozdílné, neboť respondenti odpovídali různě. Přesto můžeme interpretovat data takto, respondenti ve městě častěji řadili zkušenosti se sousedy jako spíše dobré, ale respondenti na vesnici je častěji uváděli jako neutrální.

2) hypotéza, jež byla podrobena testování: *Mezi odpověďmi, že je možné různými způsoby podpořit sousedské vztahy u osob žijících v prostředí vesnickém a městském existuje rozdíl.* Opět nám vyšla vypočítaná hodnota Chí-kvadrátu nižší, než kritická a opět jsme museli přijmout hypotézu nulovou, a tedy že neexistuje statisticky významný rozdíl v odpovědích. Můžeme tedy říci, že většina respondentů z města i z vesnice si myslí, že je možné podpořit sousedské vztahy.

3) hypotéza: *Mezi odpověďmi, na čem záleží kvalita sousedských vztahů, existuje rozdíl v prostředí venkovském a městském.* Hypotézu jsme opět podrobili testování a opět vyšlo že, přijímáme hypotézu nulovou, a to že rozdíly nejsou statisticky významné. I přesto můžeme ale říci, že nejčastěji se přikláněli respondenti k možnosti vlastní odpovědi, kde většina uváděla, že záleží na komunikaci, osobnosti člověka a slušnosti. Pokud se ale budeme zabírat uzavřenými odpověďmi, nejčastěji odpovídali respondenti z vesnice, že záleží na velikosti obce, kde člověk žije. A u odpovědí respondentů z města, byla nejčastější odpovědí, že záleží na délce bydlení v dané lokalitě.

4) hypotéza: *Mezi odpověďmi v četnostech pravidelného setkávání se sousedy na organizovaných schůzích autoritou u osob žijících v prostředí venkovském a městském existuje rozdíl.* Hypotéza byla ověřena a došlo k tomu, že odmítáme hypotézu alternativní a přijímáme hypotézu nulovou, tzn., že neexistuje statisticky významný rozdíl. Můžeme tedy tvrdit, že více se setkávají na organizovaných schůzích autoritou lidé z prostředí města, než z prostředí venkova, ovšem v odpovědích na tuto otázku jasně převažovala možnost nesetkávání se na schůzích, které jsou organizované autoritou.

6) hypotéza: *Mezi odpověďmi na životní úroveň domácnosti existuje rozdíl v prostředí vesnickém a městském.* U této hypotézy přijímáme na základě výpočtů, hypotézu nulovou, tzn., že rozdíl není statisticky významný. Data můžeme interpretovat tak, že jak respondenti z vesnice, tak i respondenti z města považují svou životní úroveň domácnosti za spíše dobrou.

7) hypotéza: *Mezi odpověďmi respondentů, kde se nachází osoba, které si váží, obdivují či je jejich vzorem existuje rozdíl v prostředí venkovském a městském.* Hypotézu jsme testovali a vyšla hypotéza nulová, a to, že rozdíly v prostředí venkovském a městském nejsou statisticky významné. Ze získaných dat můžeme usoudit, že stejně velký počet respondentů, jak z města i z vesnice, se přiklání k názoru, že mají osobu, která je jim vzorem v rodině.

8) hypotéza: *Mezi názory na sociální izolaci osob žijících v prostředí vesnickém a městském existuje rozdíl.* Tato hypotéza byla rovněž podrobena testování, ale opět vyšla tak, že výsledné odpovědi se liší, ovšem nejde zde o statistickou významnost. Respondenti z prostředí vesnického považovali sociální izolaci stejnou, jak ve městě, tak i na vesnici. Kdežto respondenti z města se častěji přiklíněli k názoru, že sociální izolace je více pocíťována osobami ve městě, než na vesnici.

9) hypotéza: *Mezi názory v očekávání podpory vlastní osoby existuje rozdíl v prostředí města a vesnice.* Hypotéza byla testována a došli jsme k závěru, že názory v očekávání podpory vlastní osoby se liší, ovšem rozdíly v nich nejsou statisticky významné. Z dat můžeme vyčíst, že podporu sousedů nedovedli posoudit ani respondenti z prostředí vesnického ani městského.

12) hypotéza: *Mezi subjektivním hodnocením komunikačních dovedností existují rozdíly v prostředí vesnice a města.* Hypotéza pomocí testování nebyla potvrzena, ale respondenti odpovídali rozdílně, avšak tyto rozdíly nejsou statisticky významné. Z dat můžeme opět vyčíst, jak respondenti odpovídali, nejvíce častou odpovědí bylo, že verbální komunikace v sousedských vztazích je neutrální, popřípadě se respondenti z městského i z venkovského prostředí přiklíněli k odpovědi, že je komunikace spíše dobrá.

13) hypotéza: *Mezi názory na neverbální komunikaci v sousedských vztazích existuje rozdíl v prostředí vesnice a města.* Hypotéza nebyla potvrzena, ale můžeme tvrdit, že respondenti odpovídali rozdílně, avšak opět tyto rozdíly nejsou statisticky významné. Můžeme tedy tvrdit, že úroveň neverbální komunikace byla hodnocena jako neutrální, a to opět respondenty jak z vesnice, tak respondenty z města.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsme se zabývali tématem interpersonálních tedy mezilidských vztahů rodiny, a to konkrétně rozdíly v prostředí vesnickém a městském. Toto téma je celkem aktuální, neboť dochází k celkovému úpadku společnosti a hodnoty, které je třeba zohlednit při vzniku interpersonálních vztahů jako je blízkost, podobnost, fyzická atraktivita, vzájemná náklonost, vzájemné doplňování se, způsobilost či inteligence nebo z jiného pohledu, a to čestnost, prosociálnost, dobrosrdečnost, které se zrcadlí v různých odvětvích lidského života, prochází nemalým úpadkem. Tento úpadek můžeme právě zaznamenat v politice či medicíně a hlavně na poli mezilidských vztahů, zde jsme se zabývali konkrétněji a tedy u sousedských vztahů osob žijících v nějakém typu rodiny, které často v naší zemi již nejsou tak přátelské, pokud se necháme zmást různými mediemi, které představují vždy vše přibarvené. Ovšem i toto tvrzení nemůžeme vztahovat na celou populaci v České republice, někde se samozřejmě najdou světlé výjimky, kdy sousedé považují např. sousedskou výpomoc s čímkoli za samozřejmost a v komunikaci se soudy nevidí žádné problémy.

Cílem této bakalářské práce bylo vytvořit náhled na mezilidské vztahy rodiny v prostředí vesnickém a městském. Teoretická část této práce by měla čtenáře uvést do problematiky prostředí a rozdílnosti prostředí, kdy se pomalu rozdíly mezi městem a vesnicí smazávají. Dále by se měl čtenář orientovat v pohledech na rodinu a v poslední kapitole, orientace na interpersonální vztahy, jaké druhy vůbec můžeme zaznamenat v lidské interakci.

Praktická část této bakalářské práce byla zaměřena na zkoumání názorů na interpersonální vztahy osob, které žijí v různých typech rodin v celé České republice. V dnešní době, kdy sousedé, dle výzkumu v praktické části této bakalářské práce, řeší sousedské vztahy tak, že by se k nim radši jedna část našeho vzorku nevyjadřovala a nevěšimala si jich, je tato situace špatná. Avšak stále se najdou i tací, kteří pořád komunikují přátelským tónem a své vztahy si udržují v úrovni takové, kdy se mohou na ostatní obrátit s čímkoliv. Své sousedy si mnohdy vybrat nemůžeme, ale to jak se k nim budeme chovat, již záleží jen na nás samotných. Proto taky nejčastější odpovědí, jak a zda vůbec lze zlepšit sousedské vztahy, byla odpověď, kdy může pomoci i uškodit, to jak se člověk chová a jakou má osobnost či povahu. Našly se i takové perličky, kdy si respondenti myslí, že veškeré sousedské pře lze vyřešit alkoholem.

Doporučujeme se pro další výzkumy zaměřit na získání názorů, jakými způsoby, aktivitami by se mohly konkrétně zlepšit interpersonální vztahy rodiny s okolím, např. programy zaměřené na integraci nově přistěhovaných členů vesnice či města, tak jako tomu je při integraci jiných národnostních menšin. Doporučení pro praxi by mohlo být např. pro rodiče, neboť v rodině si všichni budují primární vztahy, a vůbec zde probíhá první socializace, necht' rodiče vychovávají své děti sami a nenechávají je pouze u televizi a počítačů. Již zde se utváří základna pro to, jaké bude mít dítě interakce, vztahy s okolím v budoucnu.

V bakalářské práci jsme se zabývali problematikou interpersonálních vztahů se zaměřením na některé aspekty, bohužel tato problematika je natolik obširná, že toto výzkumné téma je možno realizovat v dalších výzkumných šetřeních. Doufáme, že jsme otázku interpersonálních vztahů alespoň částečně uvedli a nechali jsme ji otevřenou k dalším výzkumům a šetřením, neboť tato problematika se týká opravdu každého z nás.

„Člověk snáze pozná vesmír než svého suseda.“ Erich Maria Remarque

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knihy:

1. BLAŽEK, Bohuslav. *Venkovy. Anamnéza, diagnóza, terapie*. Vyd. 1. Era: Šlapanice, 2004, 184 s. ISBN 80-86517-90-X.
2. DWYER, Diana. *Interpersonal relationships*. Vyd. 1. Routledge: London, 2000, 169 s. ISBN 0-203-17961-7.
3. GALLA, Karel a kol. *Sociologie výchovy, její vývoj a problémy: vysokoškol. učeb. pro stud. filoz. fak. stud. oboru Pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, 194 s. Učebnice pro vysoké školy.
4. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
5. GRECMANOVÁ, Helena, HOLOUŠOVÁ, Drahomíra a URBANOVSKÁ, Eva. *Obecná pedagogika. 1*. Vyd. 1. Olomouc: Hanex, 1998. 231 s. ISBN 80-85783-20-7.
6. HAVLÍK, Radomír a KOŤA, Jaroslav. *Sociologie výchovy a školy*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. 174 s. ISBN 978-80-7367-327-7.
7. HEŘMANOVÁ, Eva a Jiří PATOČKA. *Regionální sociologie, sociologie prostoru a prostředí II*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2007, 142 s. ISBN 978-80-245-1304-1.
8. KOHOUTEK, Rudolf. *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, 1998, 181 s. ISBN 8072040642
9. KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
10. KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
11. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Vyd. 3., přeprac. a dopl. Praha: Grada, 1998, 343 s. ISBN 807169195x.
12. MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd.2., Praha: Sociologické nakladatelství, 1997, 144 s. ISBN 80-85850-24-9.
13. MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: Mýty a skutečnosti*. Vyd. 1. Brno: Blok, 1990, 184 s. ISBN 80-7029-018-8.

14. MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006, 311 s. ISBN 80-86429-58.
15. NAKONEČNÝ, Milan. *Lidské emoce*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2000, 335 s. ISBN 8020007636.
16. PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2000, 294 s. ISBN 80-7239-039-2.
17. PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 203 s. ISBN 978-80-247-3470-5
18. PRŮCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009, 935 s. ISBN 978-80-7367-546-2.
19. PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
20. SLAMĚNÍK, Ivan. *Emoce a interpersonální vztahy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 208 s. ISBN 978-80-247-3311-1.
21. SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 176 s. ISBN 80-7178-559-8.
22. ŠINDLÁŘOVÁ, Jana. *Sociologie výchovy: (vybrané kapitoly): modul výuky pro řízené samostudium v DPS UOP*. Vyd.1. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2002, 46 s. ISBN 80-7157-583-6.
23. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 528 s. ISBN 8071783080.
24. VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008, 404 s. ISBN 978-80-247-1428-8.

Právní předpisy:

1. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Elektronické zdroje:

1. TRNKA, Radek a Radmila LORENCOVÁ. *Funkce emocí při formování sociálních vztahů. Lidé města / Urban People* [online]. © 2005, č. 7 [cit. 2013-11-21]. Dostupné z: <http://lidemesta.cz/index.php?id=355>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aktualiz.	aktualizované
apod.	a podobně
bezprostř.	bezprostřední
cit.	citováno
č.	číslo
čl.	člověk
dopl.	doplněné
majet.	majetkové
např.	například.
obyv.	obyvatelé, obyvatel
přeprac.	přepracované
tj.	to jest.
tzn.	to znamená
Sb.	Sbírky
s.	strana
str.	strana
vs.	versus
Vyd.	vydání
§	paragraf
Σ	celková suma

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Do jaké velikostní kategorie patří obec, ve které bydlíte?.....	40
Tabulka 2 Rozdělení respondentů vesnice a město	41
Tabulka 3 Kraj	41
Tabulka 4 Typ rodiny	42
Tabulka 5 Rodinný stav	43
Tabulka 6 Jaké je nejvyšší ukončené vzdělání	43
Tabulka 7 Věk.....	44
Tabulka 8 Pohlaví respondentů.....	44
Tabulka 9 Zlepšení sousedských vztahů – vlastní odpověď.....	47
Tabulka 10 Na čem záleží kvalita sousedských vztahů	48
Tabulka 11 Na čem záleží kvalita sousedských vztahů – vlastní odpověď	49
Tabulka 12 Životní úroveň	54
Tabulka 13 Zkušenosti se sousedy vs. rozdělení vesnice a město.....	72
Tabulka 14 Rozdíly v názorech na zlepšení, podpoření sousedských vztahů vs. vesnice a město.....	73
Tabulka 15 Na čem záleží kvalita sousedských vztahů vs. vesnice a město	74
Tabulka 16 Pravidelné setkávání se sousedy organizovaně vs. vesnice a město	75
Tabulka 17 Pravidelné setkávání se sousedy z vlastní iniciativy vs. vesnice a město	76
Tabulka 18 Životní úroveň domácnosti vs. vesnice a město	77
Tabulka 19 Osobní vzor vs. vesnice a město.....	78
Tabulka 20 Názor na sociální izolaci vs. vesnice a město.....	79
Tabulka 21 Podpora vs. vesnice a město	80
Tabulka 22 Spokojenost se vztahy vs. vesnice a město.....	81
Tabulka 23 Typ rodiny vs. vesnice a město.....	82
Tabulka 24 Hodnocení komunikačních dovedností vs. vesnice a město.....	83
Tabulka 25 Hodnocení neverbální komunikace vs. vesnice a město	84

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Typ rodiny	42
Graf 2 Zkušenosti se sousedy	45
Graf 3 Podpoření sousedských vztahů procentním vyjádřením	46
Graf 4 Pravidelné setkávání se na svolávaných schůzích.....	50
Graf 5 Pravidelné setkávání se z vlastní iniciativy	51
Graf 6 Hodnocení vztahů mezi lidmi v naší společnosti	52
Graf 7 Okruh, kde se nachází osoba, jež si respondenti váží, obdivují ji, či je vzorem	55
Graf 8 Okruh, kde se nachází osoba, jež si respondenti váží, obdivují ji, či je vzorem – vlastní odpověď	56
Graf 9 Názory na sociální izolaci	57
Graf 10 Sociální adaptace – odpovědi respondentů z města	58
Graf 11 Hodnocení sousedských vztahů ve městě.....	59
Graf 12 Hodnocení sousedských vztahů ve městě – vlastní odpověď.....	60
Graf 13 Sociální adaptace – odpovědi respondentů z vesnice.....	61
Graf 14 Hodnocení sousedských vztahů na vesnici.....	62
Graf 15 Spokojenost se vztahy v bydlišti	63
Graf 16 Očekávání podpory od sousedů.....	64
Graf 17 Hodnocení komunikačních schopností respondentů	65
Graf 18 Hodnocení komunikace tváří tvář v sousedských vztazích.....	66
Graf 19 Hodnocení neverbální komunikace v sousedských vztazích.....	67
Graf 20 Hodnocení kvality sousedských vztahů.....	68
Graf 21 Hodnocení úrovně sousedské výpomoci	69
Graf 22 Hodnocení úrovně vzájemné úcty v sousedských vztazích.....	70
Graf 23 Hodnocení úrovně vzájemné podpory v sousedských vztazích	71

SEZNAM PŘÍLOH

PI: DOTAZNÍK

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den, jsem studentkou 3. ročníku Sociální pedagogiky na FHS UTB ve Zlíně, dělám výzkum na téma Interpersonálních vztahů rodiny v prostředí venkovském a městském. Ráda bych Vás touto cestou požádala o vyplnění dotazníku, který Vám zabere maximálně 10 minut. Dotazník se týká vztahů mezi lidmi a je zcela anonymní. Údaje, které zde uvedete, budou použity pouze ke zpracování praktické části bakalářské práce. Vždy vyberte pouze jednu odpověď, pokud není uvedeno jinak.

Děkuji za Váš čas. Kopřivová Radka

1. Jaké máte zkušenosti se svými sousedy:

1	2	3	4	5	6	7
velmi dobré	spíše dobré	dobré	neutrální	spíše špatné	špatné	velmi špatné

2. Myslíte si, že je možné (různými způsoby) podpořit Vaše sousedské vztahy?

- a) souhlasím
- b) nesouhlasím
- c) nevím

3. Pokud jste odpověděl a) souhlasím, napište, prosím, jakými způsoby:

.....

.....

.....

4. Na čem podle Vás nejvíce záleží kvalita sousedských vztahů?

- a) na věku obyvatel
- b) na vzdělání obyvatel
- c) na délce bydlení v dané lokalitě
- d) na velikosti obce, kde člověk žije
- e) na tom, zda mají obyvatelé malé děti
- f) na majetkovém vztahu k bydlení (osobní nebo družstevní vlastnictví, pronájem)
- g) na bezprostředním okolí, jestli umožňuje se setkávat (hřiště pro děti, společná klubovna, apod.)
- h) na velikosti bytu či rodinného domku
- i) na kvalitě a vybavení společných prostor
- j) na vybavení obce, kde člověk žije
- k) nevím,
- l) jinak, napište, prosím,
jak:.....

5. Řekl (a) byste, že se setkáváte pravidelně (cca 1x do měsíce) se svými sousedy na organizovaných schůzích svolávaných autoritou (např. domovní schůze, schůze osadního výboru apod.)?

- a) ano
- b) ne

6. Řekl (a) byste, že se setkáváte pravidelně (cca 1x do měsíce) se svými sousedy z vlastní iniciativy (posezení, grilování, návštěva apod.)?

- a) ano
- b) ne

7. Který ze dvou popisů, dle Vás, lépe vystihuje vztahy mezi lidmi v naší společnosti? Zvolte číslo na stupnici, jejíž krajní póly vyjadřují následující výroky.

<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

V naší společnosti převládá tolerance, rozumný a střízlivý způsob hodnocení různých věcí a snaha o vzájemné porozumění a dohodu.

V naší společnosti převládá závist, nevraživost a konflikty, v hodnocení málokdy vítězí rozum a střízlivost, přijatá řešení jsou lidem vnucována.

8. Považujete životní úroveň Vaší domácnosti

1	2	3	4	5	6	7
za velmi dobrou	za spíše dobrou	za dobrou	neutrální	za spíše špatnou	špatnou	velmi špatnou

9. Pokud existuje osoba, které si vážíte či obdivujete nebo je Vaším vzorem, v jakém okruhu se tato osoba nachází?

- a) v rodině
 b) v sousedství
 c) jinde uveďte, prosím,
 kde.....

10. Zaškrtněte, ke kterému názoru se více kloníte:

- Současná rodina na vesnici může pociťovat více sociální izolaci, než rodina ve městě.
 Současná rodina ve městě může pociťovat více sociální izolaci, než rodina na vesnici.
 Míra sociální izolace je stejná, jak na vesnici, tak ve městě.

11. Co pro vás znamená slovo DOMOV? (popište, prosím, vlastními slovy)

.....

12. Do jaké velikostní kategorie patří obec, ve které bydlíte?

- a) do 1000 obyvatel
 b) od 1000 do 10000 obyvatel
 c) od 10 000 a více obyvatel

13. Dalo by se říci, že bydlíte:

- a) ve městě
 b) na vesnici

(Pokud Vaše odpověď na otázku č. 13 byla a) pokračujte otázkou č. 14, 15)

(Pokud Vaše odpověď na otázku č. 13 byla b) pokračujte otázkou č. 16, 17)

14. Myslíte si, že nově příchozí/přistěhovaná rodina má těžší sociální adaptaci (přizpůsobení se) do prostředí společnosti Vašeho města?

- a) ano
 b) ne
 c) nevím

15. Jaké vztahy panují u Vás ve městě:

- a) spíše konfliktní
 b) konfliktní
 c) spíše přátelské
 d) přátelské
 e) ignorujeme se navzájem
 f) jiné, napište prosím,
 jaké:.....

16. Myslíte si, že nově příchozí/přistěhovaní rodina má těžší sociální adaptaci (přizpůsobení se) do prostředí společnosti Vaší vesnice?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

17. Jaké vztahy panují u Vás na vesnici:

- a) spíše konfliktní
- b) konfliktní
- c) spíše přátelské
- d) přátelské
- e) ignorujeme se navzájem
- f) jiné, napište, prosím,

jaké:.....

18. Jste spokojen (a) se vztahy, které panují ve Vašem bydlišti?

- a) ano
- b) ne
- c) nedovedu posoudit

19. Můžete očekávat od sousedů podporu Vaší osoby?

- a) ano vždy
- b) ano často
- c) ne
- d) nedovedu posoudit

20. V jakém kraji žijete:

.....

21. Momentálně žijete v rodině, která je:

- a) nukleární (matka, otec, potomci)
- b) dvougenerační (matka, otec, potomci, prarodiče)
- c) neúplná (matka nebo otec chybí)

22. Považujete své komunikační schopnosti za:

1	2	3	4	5	6	7
velmi dobré	spíše dobré	dobré	neutrální	píše špatné	špatné	velmi špatné

23. Jste:

- a) svobodný/svobodná
- b) ženatý/vdaná
- c) rozvedený/rozvedená
- d) vdovec/vdova

24. Jaké je Vaše nejvyšší ukončené vzdělání?

- a) základní
- b) vyučení/střední bez maturity
- c) střední odborné s maturitou
- d) vyšší odborné
- e) bakalářské
- f) úplné vysokoškolské

25. Váš věk:

- a) 20 – 30 let
- b) 31 – 40 let
- c) 41 - 50 let

26. Jste:

- a) žena
- b) muž

27. Jaká je úroveň komunikace tváří v tvář ve Vašich sousedských vztazích:

- a) velmi dobrá
- b) dobrá
- c) spíše dobrá
- d) neutrální
- e) spíše špatná
- f) špatná
- g) velmi špatná

28. Jaká je úroveň komunikace neverbální ve Vašich sousedských vztazích?

- a) velmi dobrá
- b) dobrá
- c) spíše dobrá
- d) neutrální
- e) spíše špatná
- f) špatná
- g) velmi špatná

29. Jaká je úroveň kvality vztahů ve Vašich sousedských vztazích?

- a) velmi dobrá
- b) dobrá
- c) spíše dobrá
- d) neutrální
- e) spíše špatná
- f) špatná
- g) velmi špatná

30. Jaká je úroveň sousedské výpomoci ve Vašich sousedských vztazích?

- a) velmi dobrá
- b) dobrá
- c) spíše dobrá
- d) neutrální
- e) spíše špatná
- f) špatná
- g) velmi špatná

31. Jaká je úroveň vzájemné úcty ve Vašich sousedských vztazích?

- a) velmi dobrá
- b) dobrá
- c) spíše dobrá
- d) neutrální
- e) spíše špatná
- f) špatná
- g) velmi špatná

32. Jaká je úroveň vzájemné podpory ve Vašich sousedských vztazích?

- a) velmi dobrá
- b) dobrá
- c) spíše dobrá
- d) neutrální
- e) spíše špatná
- f) špatná
- g) velmi špatná

Děkuji za vyplnění dotazníku a přeji vám pěkný den. Radka Kopřivová